

**TURUN
YLIOPISTO**

**Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten näkemyksiä koira-
avusteisen työskentelyn vaikutuksista asiakkaan
kommunikatiivisiin toimintoihin ja kognitioon**

Maria Hurmerinta

Pro gradu -tutkielma

Ohjaajat:

Ida Luotonen ja Marjaana Raukola-Lindblom

Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, Psykologian ja logopedian laitos, Logopedia

13.5.2024

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Psykologian ja logopedian laitos/Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

HURMERINTA, MARIA: Sosiaali- ja terveystalouden ammattilaisten näkemyksiä koira-avusteisen työskentelyn vaikutuksista asiakkaan kommunikatiivisiin toimintoihin ja kognitioon

Pro gradu -tutkielma, 54 s., 12 liites.

Logopedia

toukokuu 2024

Koira-avusteisuus on lupaava työskentelymuoto kommunikaation ja sosiaalisten taitojen tukemiseen erilaisten asiakasryhmien parissa (Chitic ym., 2012). Yleisesti eläinavusteisuuden vaikutuksiin kohdistuvan tutkimuksen tarve on kuitenkin edelleen suuri (Vehmasto & Lipponen, 2021). Tämän pro gradu -tutkielman tavoitteena oli tarkastella koira-avusteisesti työskentelevien sosiaali- ja terveystalouden ammattilaisten näkemyksiä koira-avusteisuuden vaikutuksista heidän asiakkaidensa vuorovaikutustaitoihin kommunikatiivisten toimintojen ja kognition osalta. Samalla tutkittiin ammattilaisten havaintojen yhteyttä toisiinsa. Lisäksi tutkittiin, onko ammattilaisten työkokemuksella tai koira-avusteisen työskentelyn kokemuksella yhteyttä heidän näkemyksiinsä koira-avusteisuuden vaikutuksista.

Tutkielman aineisto on osa keväällä 2023 toteutettua kyselytutkimusta, joka oli suunnattu koira-avusteisesti työskenteleville sosiaali- ja terveystalouden ammattilaisille. Tutkimukseen osallistui 41 ammattilaista ympäri Suomen. Tutkielmassa keskityttiin kyselyn osioon, jossa oli esitetty väittämiä koira-avusteisuuden vaikutuksista asiakkaan vuorovaikutustaitoihin kommunikatiivisten toimintojen ja kognition osalta. Väittämien vastauksia tarkasteltiin summamuuttujien avulla sekä vertailemalla yksittäisten väittämien tunnuslukuja keskenään. Työkokemuksen ja koira-avusteisuuden kokemuksen yhteyttä ammattilaisten havaintoihin tarkasteltiin Spearmanin järjestyskorrelaatiokertoimien avulla.

Tulosten perusteella ammattilaiset kokivat koira-avusteisuuden vaikuttaneen positiivisesti asiakkaiden kommunikatiivisiin toimintoihin ja kognitioon. Kommunikatiivisten toimintojen osalta suurimmat arvot saivat keskusteluun osallistumisen ja sosiaalisissa tilanteissa sopivalla tavalla käyttäytymisen kykyjä koskevat väittämät. Kognition osalta suurimmat arvot havaittiin empatiakyvyn sekä toisten tunnetilojen tunnistamisen kykyjä koskevissa väittämissä. Korrelaatioita tarkastellessa havaittiin, että suuremmat arvot kuullun ymmärtämisen ja vuoron odottamisen kyvyistä olivat yhteydessä sekä pidempään työkokemukseen että koira-avusteisen työskentelyn kokemukseen. Näiden lisäksi työkokemus oli yhteydessä myös suurempiin arvoihin syy-seuraussuhteiden ymmärtämisen ja toisten tunnetilojen tunnistamisen kyvyistä.

Tulosten tulkinnassa on huomioitava, että ne pohjautuvat ammattilaisten subjektiivisiin näkemyksiin, eikä näin ollen voida tehdä suoria johtopäätöksiä koira-avusteisuuden yhteydestä asiakkaiden kykyjen kohentumiseen. Ammattilaisten positiiviset kokemukset asiakkaan vuorovaikutustaitojen kohenemisesta koira-avusteisessa työskentelyssä ovat kuitenkin lupaavia ja erityisen mielenkiintoisia puheterapian kannalta. Jatkotutkimuksissa olisikin tarpeen tarkastella syvällisemmin puheterapeuttien näkemyksiä koira-avusteisuuden vaikutuksista asiakkaan vuorovaikutustaitoihin. Lisäksi jatkossa on tärkeää pyrkiä erilaisten tutkimusmenetelmien avulla laajentamaan käsitystä vuorovaikutustaitoja tukevan koira-avusteisen työskentelyn vaikutusmekanismeista.

Avainsanat: koira-avusteisuus, sosiaalihuolto, terveydenhuolto, vuorovaikutus, kommunikaatio, kognitio

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
1.1	Koira-avusteisuus sosiaali- ja terveydenhuollossa	5
1.1.1	Koiran vaikutukset ihmisen hyvinvointiin	7
1.1.2	Koira osana asiakastyötä	8
1.2	Koira-avusteisuuden vaikutukset vuorovaikutustaitoihin	10
1.2.1	Koira-avusteisuuden vaikutukset kommunikaatioon	11
1.2.2	Koira-avusteisuuden vaikutukset kognitioon	14
2	Tutkimuskysymykset	17
3	Menetelmät	19
3.1	Tutkimuksen osallistujat	19
3.2	Kyselylomakkeen kehittäminen ja rakenne	22
3.3	Aineiston analysointi	24
3.4	Tutkimuksen eettisyys	26
4	Tulokset	28
4.1	Havainnot koira-avusteisuuden vaikutuksista kommunikatiivisiin toimintoihin	28
4.2	Havainnot koira-avusteisuuden vaikutuksista kognitioon	31
4.3	Työkokemuksen ja koira-avusteisen työn kokemuksen yhteys havaintoihin koira-avusteisuuden vaikutuksista	33
5	Pohdinta	36
5.1	Näkemykset koira-avusteisuuden vaikutuksista kommunikatiivisiin toimintoihin	37
5.2	Näkemykset koira-avusteisuuden vaikutuksista kognitioon	37
5.3	Ammattilaisten havaintojen väliset yhteydet	38
5.4	Työkokemuksen ja koira-avusteisen työskentelyn kokemuksen yhteys ammattilaisten näkemyksiin	40
5.5	Tutkielman vahvuudet ja rajoitteet	42
5.6	Jatkotutkimusehdotuksia	44
5.7	Lopuksi	46
	Lähteet	48
	Liitteet	55
	Liite 1. Kyselytutkimus koira-avusteisuudesta sosiaali- ja terveysalalla	55

1 Johdanto

Eläimen vaikutus ihmiseen on tutkimustulosten perusteella näyttäytynyt niin fysiologisina, psyykkisinä kuin sosiaalisinakin muutoksina (Hautamäki ym., 2021). Ammatillisen eläinavusteisen työn käytännöt ja teemaan liittyvät muut ulottuvuudet, kuten hyödyt ja riskit, ovat kuitenkin vielä vasta vähän tutkittuja aiheita Suomessa. Vuoden 2022 alussa eläinavusteisuuden edistämiseksi ja vakiinnuttamiseksi osaksi palvelujärjestelmää perustettiin eduskunnan eläinavusteinen työryhmä (Virta, 2022). Työryhmälle nimitetty termistöryhmä julkaisi vuoden 2023 alussa termistön liittyen eläinavusteisuuteen Suomessa (Lipponen ym., 2023). Termistön kuvauksessa eläinavusteisuus jaetaan kahteen pääkategoriaan – ammatilliseen eläinavusteiseen työhön ja eläinavusteiseen vapaaehtois- ja virkistystoimintaan. Vapaaehtois- ja virkistystoiminta sisältää muun muassa vapaaehtoisten toteuttamaa kaverieläintoimintaa ja erilaisia eläinvierailuja, jotka eivät perustu tarkasti asetettuihin tavoitteisiin eivätkä vaadi toteuttajaltaan kasvatusta-, sosiaali- tai terveystieteiden koulutusta. Ammatillinen eläinavusteinen työ jakautuu sosiaali- ja terveystieteiden työhön, kasvatukseen ja opetukseen sekä muuhun eläinavusteiseen hyvinvoinnin edistämiseen.

Vuorovaikutus eläimen kanssa vaikuttaa tutkimusten mukaan positiivisesti esimerkiksi ihmisen sosiaaliseen käyttäytymiseen, mielentilaan, stressiin liittyviin tekijöiden, kuten kortisolimäärään, pulssiin ja verenpaineeseen, sekä fyysiseen terveyteen, kuten kardiovaskulaarisiin sairauksiin (Beetz ym., 2012). Eläinavusteisen terapian on todettu lisäävän erilaisiin asiakasryhmiin kuuluvien asiakkaiden kommunikaatiokykyjä ja sosiaalisia taitoja (Chitic ym., 2012). Yleisesti eläinavusteisuuden vaikutuksia kartoittavan meta-analyysin mukaan eläinavusteista terapiaa toteutettiin eniten koiran avulla, ja koira-avusteinen terapia oli eläinavusteisen terapian muodoista vaikuttavin (Nimer & Lundahl, 2007). Puheterapian näkökulmasta on erityisen kiinnostavaa tarkastella koira-avusteisuuden vaikutuksia asiakkaiden vuorovaikutustaitoihin. Vaikka tutkimusta koira-avusteisuuden vaikutuksista ihmisen vuorovaikutustaitoihin onkin viime vuosikymmenen aikana tehty enenevässä määrin, ovat monet tutkimustulokset ristiriitaisia ja usein näytön tasoltaan heikkoja. Laadukas lisätutkimus aiheesta on siis edelleen tarpeellista.

Näyttöön perustuva toiminta (*evidence-based practice, EBP*) on lähestymistapa, jonka mukaan kliinisen työn tulisi perustua parhaaseen saatavilla olevaan tutkimustietoon, ammattilaisten kliiniseen kokemukseen sekä asiakkaan näkemykseen (ASHA, 2024). Jotta uusia menetelmiä ja työskentelytapoja kliiniseen työhön voidaan kehittää, ovat ammattilaisten

näkemykset ja kokemukset tärkeässä roolissa. Koska Suomessa toteutettu koira-avusteisuuteen liittyvä tutkimus on vielä vähäistä, on ammattilaisten kokemusten kartoittaminen erilaisista näkökulmista hyvä lähtökohta myös koira-avusteisissa menetelmissä näyttöön perustuvan toiminnan vahvistamiselle.

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten näkemyksiä koira-avusteisuuden vaikutuksista heidän asiakkaidensa kommunikatiivisiin toimintoihin ja kognitioon. Lisäksi tutkitaan näiden näkemyksien yhteyttä ammattilaisten työkokemukseen sekä kokemukseen koira-avusteisesta työskentelystä. Tutkielma pohjautuu tavoitteellisesti koira-avusteisesti työskenteleville sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille suunnatun kyselytutkimuksen aineistoon. Koska koira-avusteisuutta hyödyntäviä puheterapeutteja on kentällä vielä hyvin vähän, on aiheellista tutkia tässä vaiheessa laajemmin sosiaali- ja terveysalalla eri ammattiryhmissä toteutettua koira-avusteista työskentelyä.

1.1 Koira-avusteisuus sosiaali- ja terveydenhuollossa

Sosiaali- ja terveysalalla toteutettu ammatillinen eläinavusteinen työ luokitellaan eläinavusteiseksi terapiaksi ja kuntoutukseksi tai eläinavusteiseksi sosiaali- ja terveysalan työksi (Lipponen ym., 2023). Eläinavusteista terapiaa toteuttavat eri alojen laillistetut terapeutit ja psykologit, ja eläinavusteista kuntoutusta muut kuntoutukseen erikoistuneet ammattilaiset, kuten geronomit ja kuntoutuksen ohjaajat. Muissa sosiaali- ja terveysalan palveluissa eläinavusteisesti voi toimia esimerkiksi sairaanhoitajia, sosionomeja tai sosiaalityöntekijöitä. Tutkimusten sekä kliinisen kokemuksen perusteella eläinavusteisuus näyttää tukevan kuntoutuksessa erityisesti lapsia, joilla on neuropsykiatrisia häiriöitä tai erilaisia kehityksen häiriöitä sekä aikuisia, joilla on mielenterveys- tai päihdehäiriöitä tai muistisairauksia (Hautamäki ym., 2018). Suomalaiset terapeutit ovat hyödyntäneet eläinavusteisuutta myös esimerkiksi aivovammojen ja aivoverenkiertohäiriöiden sekä vuorovaikutuksen, puheen tai kommunikaation häiriöiden kuntoutuksessa.

Eläinavusteisten menetelmien laadukasta toteuttamista varten laaditun käsikirjan mukaan ammatillista eläinavusteista työtä toteuttavalla ammattilaisella tulisi olla tarvittava koulutus (Hautamäki ym., 2021). Suomessa ei kuitenkaan ole tällä hetkellä koulutusta, josta saisi virallisen tutkinnon eläinavusteiseen työhön. Luonnonvarakeskus on julkaissut hyvinvointialueilla ja kunnissa tapahtuvaan eläinavusteisuuden vastuulliseen käyttöön liittyviä suosituksia, joiden mukaan esimerkiksi täydennyskoulutusten sisältöjä ja laatua tulisi edistää valtakunnallisesti yhteneväisemmäksi (Lipponen ym., 2022). Myös kasvatus-,

sosiaali- ja terveysalan tutkintoihin suositellaan jatkossa sisällytettäväksi eläinavusteisiin työtapoihin liittyvää tietoa.

Suomessa on erilaisia tahoja, jotka tarjoavat eri laajuisia ja sisällöltään erityyppisiä koulutuksia koira-avusteisesta työmuodosta. Esimerkiksi Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry tarjoaa täydennyskoulutusta, joka on laajuudeltaan kymmenen opintopistettä. Yhdistyksen tarjoama koulutus järjestetään yhteistyössä Jyväskylän ammattikorkeakoulun kanssa, ja se on tarkoitettu sosiaali-, terveys- ja kasvatustieteiden ammattilaisille (Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry, 2022). Yhdistys tarjoaa lisäksi koiran kasvatus- ja kuntoutustyön tehtäviin soveltuvuutta mittaavan kokeen, johon koirakko eli koiran ja sitä ohjaavan ammattilaisen muodostama työpari voi osallistua ennen koulutuksen aloitusta. Koulutuksen jälkeen koirakko harjoittelee työtä omatoimisesti ohjaajan työpaikalla, minkä jälkeen sen on mahdollista jatkaa suorittamaan työnäyttöä.

Tällä hetkellä mikään erillinen viranomaistaho ei sääntelee Suomessa eläinavusteisten menetelmien käyttöä (Hautamäki ym., 2021). Eläinavusteisessa työssä mukana olevan eläimen olisi kuitenkin tärkeää olla arvioitu tehtävänsä soveltuvaksi sekä koulutettu työtä varten. Mitä vahvemmin eläin on suoraan vuorovaikutuksessa asiakkaan kanssa, sitä tarkemmin on syytä huomioida eläimen soveltuvuus työhön (Fredrickson-MacNamara & Butler, 2006). Työssä tulisi noudattaa ammattieettisiä säännöksiä huomioiden aina myös eläimen hyvinvointiin liittyvät tekijät, ja työn tulisi olla eläinavusteisiin interventioihin liittyvään tutkimustietoon perustuvaa toimintaa (Hautamäki ym., 2021). Eläinavusteisissa interventioissa jokaisen asiakkaan kohdalla on tärkeää yksilöllisesti tarkastella sitä, millä tavalla eläimen mukaan ottaminen on kyseistä asiakasta tukevaa (Kahilaniemi, 2016). Suomalaiseen työskentelykulttuuriin ja -ympäristöön sopivien laatuksien kehittäminen ammatilliselle eläinavusteiselle työlle onkin tulevaisuudessa tärkeä tekijä interventioiden laadun ja turvallisuuden lisäämiseksi (Kihlström-Lehtonen & Säkkinen, 2019).

Vaikka koira-avusteisiin interventioihin liittyvä tutkimus on lisääntynyt huomattavasti vasta tällä vuosikymmenellä, on koira-avusteisuuden hyötyjen tutkiminen terapiatyössä kiinnostanut useita tutkijoita jo aikaisemminkin. Eläinavusteisen terapian uranuurtajana tunnettu Boris Levinson (1962) toi aikanaan esiin tarpeen lisätutkimuksesta koira-avusteiseen terapiaan liittyen erityisesti lastenpsykiatrian parissa. Levinsonin näkemyksen mukaan koira tarjoaa lapselle läheisyyden ja tuomitsemattoman ilmapiirin lisäksi sellaista hyväksyntää, jota toinen ihminen ei samalla tavalla kykene tarjoamaan. Friesen (2010) esittää artikkelissaan

eläinavusteisuustutkimukseen perustuvan, myös Levinsonin ajatusten kanssa hyvin yhtenäisen näkökulman: terapeuttisessa työssä toimivat koirat vaikuttavat tarjoavan lapsille monimutkaisilta näyttäytyvien ihmissuhteiden vastapainoksi arvokkaan sosiaalisen ja emotionaalisen tuen muodon. Yhtenä terapiaa hyödyttävänä näkökulmana Levinson (1962) esitti myös mahdollisuuden siihen, että koira voi toimia terapiasuhteen alussa ikään kuin jään rikkojana sekä lasta motivoivana tekijänä. Koiran vaikutus kuntoutujan motivaatioon terapiaa kohtaan onkin myös nykypäivänä yksi eri alojen terapeuttien tunnistamista koiraavusteisuuden hyödyistä (Hautamäki ym., 2018; Hill ym., 2020).

1.1.1 Koiran vaikutukset ihmisen hyvinvointiin

Yritettäessä ymmärtää koiran vaikutusta kokonaisvaltaisesti ihmisen terveyteen ja hyvinvointiin, voidaan hyödyllisenä viitekehyksenä pitää biopsykososiaalista mallia, jossa ihminen nähdään fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten ominaisuuksien kokonaisuutena (Gee ym., 2021). Erilaiset avustajakoirat ovat hyvä esimerkki siitä, miten koulutettu koira voi tukea ihmisen hyvinvointia monella eri tavalla. Avustajakoirien vaikutusta lapsiin, nuoriin ja heidän perheisiinsä tutkittiin katsauksessa, jonka tulosten mukaan koiran positiivinen vaikutus oli havaittavissa ihmisten fyysisen ja psyykkisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin suhteen (Lindsay & Thiyagarajah, 2021). Avustajakoiria hyödynnettiin onnistuneesti diabeteksen ja epileptisten kohtausten hallinnassa sekä liikkuvuuden ja motoristen taitojen lisäämisessä. Ne lisäsivät perheiden kokemaa turvallisuuden tunnetta, paransivat yleistä elämänlaatua, vähensivät lapsen ja perheen kokemaa stressiä tai ahdistusta sekä lisäsivät lasten ja nuorten itsevarmuutta ja itsenäisyyttä. Avustajakoirat vahvistivat sosiaalista vuorovaikutusta ja tarjosivat seuraa lapsille ja näiden perheille.

Beetzin ja kumppaneiden (2012) katsauksessa esitetään, että oksitosiinin erittyminen ihmisen ollessa vuorovaikutuksessa eläimen kanssa saattaisi olla yksi merkittävä tekijä monissa tutkimustuloksissa, joissa on löydetty eläimen positiivinen vaikutus ihmisen hyvinvoinnin eri osa-alueisiin. Oksitosiini on aivolisäkkeestä verenkiertoon ja aivoihin erittyvä neuropeptidi, jonka on muun muassa arveltu toimivan yhtenä yleisenä myötävaikuttajana ihmisen sosiaalisuudessa (Kortesuoma & Karlsson, 2011). Koirien omistajilla on oman koiran silittelyä sisältäneessä koetilanteessa todettu merkitsevästi korkeammat oksitosiinitasot, joita ei löydetty ilman koiraä toteutetussa koetilanteessa mukana olleilta kontrolliryhmän ihmisiltä (Handlin ym., 2011). Curryn ja kumppaneiden (2015) tutkimuksessa ei havaittu yleisesti nousua oksitosiinitasoissa koehenkilöiden leikkiessä vieraan koiran kanssa. Sen sijaan

kyseisessä tutkimuksessa löydettiin oksitosiinitason nousun suhteen merkitsevä positiivinen yhteys siihen, kuinka monen koiran kanssa koehenkilö on asunut elämänsä aikana. Eri tutkimuksista onkin saatu yleisesti viitteitä siitä, että vaikka jo yksittäiset eläinten kohtaamiset voivat nostaa oksitosiinitasoja, on todennäköistä, että pidempi suhde eläinyksilöön liittyy oksitosiinin vahvempaan ja pitkäkestoisempaan vaikutukseen (Beetz ym., 2012).

Yksi paljon tutkittu aihe on eläimen vaikutus stressitasojen madaltumiseen. Esimerkiksi lastensairaaloiden henkilökunnan itsearviointeihin perustuen on havaittu, että sairaalassa työntekijän kanssa kulkevat koulutetut koirat vaikuttavat positiivisesti työntekijöiden työpäiviin vähentämällä stressiä (Rodriguez ym., 2022). Koiran fyysinen koskettaminen on yksi mahdollinen toiminto, joka saa ihmisessä aikaan stressitasojen alenemisen (esim. Barker ym., 2010). Geen ja kumppaneiden (2021) artikkelissa esitetään, että vuorovaikutus koiran kanssa voi oksitosiinitason nousun lisäksi laskea ihmisen kortisolitasoja, sykettä ja verenpainetta, mitkä kaikki liittyvät vahvasti stressin fyysiseen puoleen. Artikkelin mukaan koiran vahva vaikutus fyysisiin stressitekijöihin vaikuttaisi välillisesti myös psykologiseen ja sosiaaliseen ulottuvuuteen. Kun stressitasot laskevat, ihmiset arvioivat myös koetun stressin ja ahdistuneisuuden vähentyneen sekä mielialan kohentuneen. Myöhemmin tarkasteltuna vaikutukset voivat näkyä laajemmin mielenterveydessä ja elämänlaadussa sekä sosiaalisen hyvinvoinnin kokonaisvaltaisempaan kohentumiseen.

1.1.2 Koira osana asiakastyötä

Eläinavusteisessa työssä eläimen osallistumisen tavat on Fredrickson-MacNamaran ja Butlerin (2006) artikkelissa jaettu kolmeen kategoriaan; eläintä havainnoidaan epäsuorasti tai vain ollaan sen läheisyydessä, eläintä havainnoidaan tarkoituksenmukaisesti tai eläimen kanssa ollaan vuorovaikutuksessa. Suomessa eläimen roolia sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastyössä on tarkasteltu Kelan teettämässä eläinavusteiseen terapiaan liittyvässä kirjallisuuskatsauksessa ja sen yhteydessä toteutetuissa eri alojen terapeuttien haastatteluisissa (Hautamäki ym., 2018). Suurin osa osallistujien kuvaamista interventioissa käytetyistä harjoituksista oli koiran kanssa toteutettuja. Kyselyn ja haastattelujen tuloksista kävi ilmi, että erilaisissa terapioissa tehdyt eläinavusteiset harjoitteet jakautuivat kolmeen ryhmään: kuntoutujan vuorovaikutuksen harjoituksiin, fyysisiin ja toiminnanohjauksen harjoituksiin sekä kuntoutujan keskittymisen helpottamiseen ja terapatilanteen rauhoittamiseen.

Vuorovaikutuksen harjoituksia toteutettiin Hautamäen ja kumppaneiden (2018) tutkimukseen osallistuneiden ammattilaisten mukaan eläinten käyttäytymisen havainnoinnin avulla. Tämä

tapahtui mallintamalla ihmisten välisiä vuorovaikutustilanteita, pohtimalla omaa tunnemaailmaa ja kokemuksia sekä kiinnittämällä huomiota eläimen reaktioihin suhteessa omaan toimintaan. Lisäksi vuorovaikutustaitoja harjoiteltiin myös konkreettisoin keinoin esimerkiksi ottamalla eläimeen katsekontakti ja antamalla sanallisia ohjeita. Samankaltaisia harjoituksia on ollut käytössä muuallakin maailmalla. Esimerkiksi aikuiset skitsofreniapotilaat ovat harjoitelleet koiran kanssa kommunikaatioon ja sosiaaliseen käyttäytymiseen liittyvien taitojen osalta katsekontaktin ottamista, asianmukaisella tavalla arjen tilanteissa kommunikointia sekä yhteistyössä suoritettuja pelejä ja tehtäviä (Chen ym., 2022). Myös autismikirjon lasten parissa toteutetussa interventiossa lasten vuorovaikutustaitoja tuettiin muun muassa harjoittelemalla koiraan katsomista ja sille puhumista tai suorittamalla erilaisia tehtäviä yhteistyössä koiran kanssa (mm. Ávila-Álvarez ym., 2020; Hill ym., 2020).

Fyysisten harjoitusten osalta suomalaisten terapeuttien mukaan koira-avusteisissa terapioissa hyödynnetään usein erilaisia koirien aktivointipelejä, joiden virittäminen koira varten harjoittaa kuntoutujan hienomotoriikkaa (Hautamäki ym., 2018). Motoristen harjoitusten lisäksi samaan tehtävään voidaan liittää erilaisia kognitiivisia harjoitteita, kuten koiran makupalojen määrän laskeminen. Terapeutit nostivat fyysisten ja toiminnanohjauksen harjoitusten suhteen tärkeäksi tekijäksi koiran tilanteeseen tuoman motivaation, jonka ansiosta kuntoutuja saattaa kuin huomaamattaan tehdä itselleen haasteellisiakin harjoituksia. Erilaisten liikunta- ja kehitysvammaisten lasten parissa toteutettuja motoriikkaa tukevia harjoituksia interventioiden aikana ovat olleet esimerkiksi koiran ruokkiminen, pallopelit ja koiran kävelyttäminen motorisia tehtäviä sisältävän radan läpi (mm. Elmacı & Cevizci, 2015; Lobato Rincón ym., 2021)

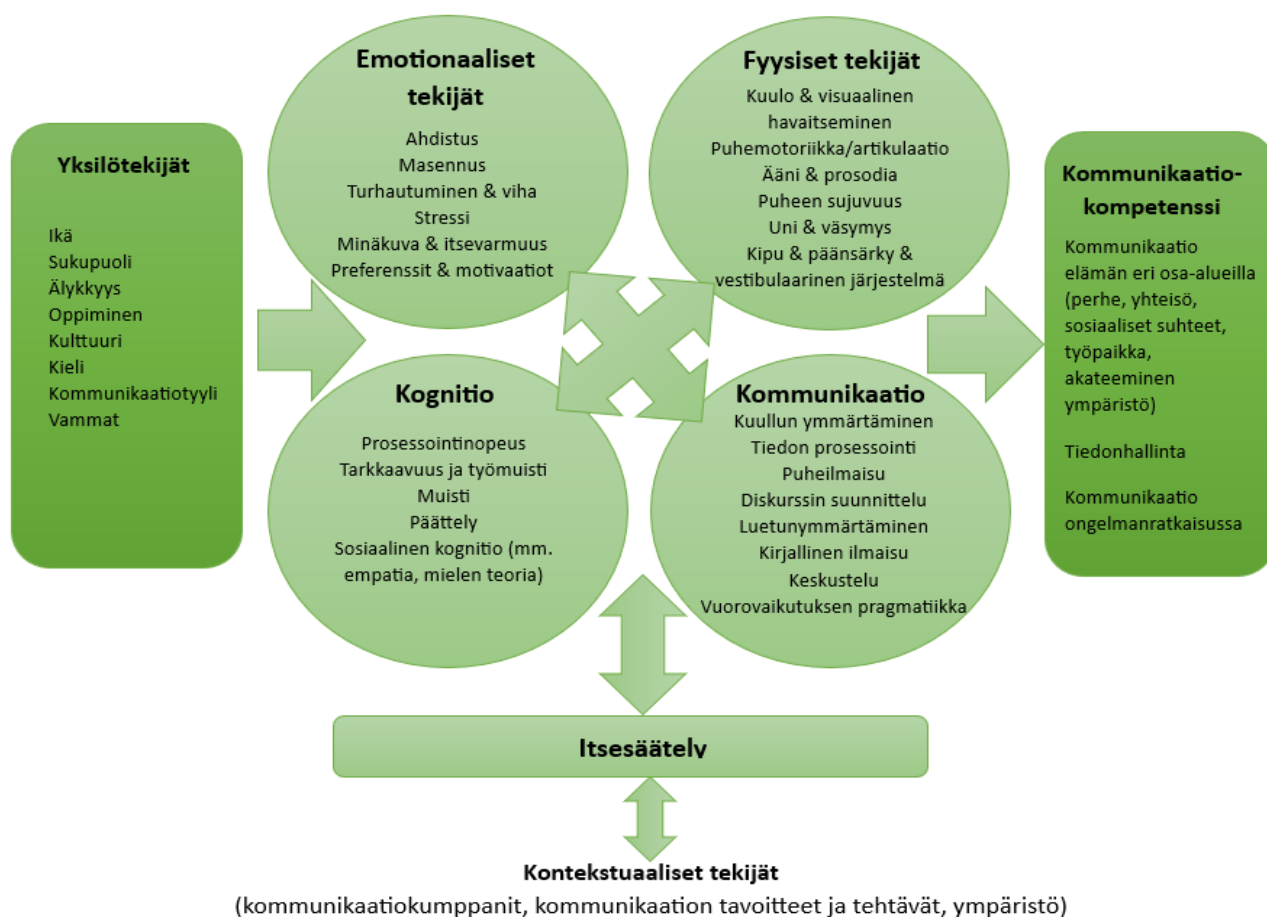
Eläinavusteisten menetelmien ansiosta terapiatilanteet ovat olleet stressittömämpiä eri-ikäisten kuntoutujien haastatteluiden mukaan (Hautamäki ym., 2018). Stressin vähentyminen vahvisti kuntoutujien kokemusta turvallisesta ja luottamuksellisesta ilmapiiristä sekä lisäsi uskaltamisen, ilon ja onnistumisen tunteita. Haastateltujen kuntoutujien lisäksi samassa katsauksessa kyselyyn vastanneet ammattilaiset kertoivat näkevänsä eläimen kanssa toteutuvan sanattoman kommunikaation helpottavan terapiatilanteita, ja tästä hyötyivätkin esimerkiksi valikoivasti puhumattomat lapset. Myös autismikirjon lasten parissa yhtenä koiran terapiaan tuomana hyötynä tunnistettiin koiran terapiatilanteeseen luoma emotionaalisesti turvallinen ympäristö (Hill ym., 2020). Psykologeilla tai psykoterapeuteilla koira-avusteiseen terapiaan osallistuneet aikuiset asiakkaat ovat kuvailleet koirien luovan vastaanotolle turvallisen ja terapeutin ilmapiirin (Bolt ym., 2022). Lisäksi he kokivat, että

koirat ovat ymmärtäneet heidän tunteitaan ja reagoineet niihin, mikä on osaltaan edistänyt asiakkaiden omaa tunteiden hallintaa.

1.2 Koira-avusteisuuden vaikutukset vuorovaikutustaitoihin

Logopedian näkökulmasta on erityisen kiinnostavaa tutkia asiakkaan vuorovaikutustaitoihin liittyviä tekijöitä koira-avusteisuuden kontekstissa. Tässä tutkielmassa vuorovaikutustaitoja tarkastellaan MacDonaldin (2017) kognitiivisen kommunikaation kompetenssin mallin avulla. Sama malli on ollut pohjana myös tutkielmassa aineistona käytetyn kyselytutkimuksen kehittämisessä. Kognitiivisen kommunikaation kompetenssin malli on laadittu alun perin aivovammakuntoutukseen ohjaamaan näyttöön perustuvia kommunikaation interventioita. Se on kuitenkin sovellettavissa yleiselläkin tasolla vuorovaikutuksen osatekijöiden jäsentämiseen. Malli käsittää neljä ydinaluetta: kognition, kommunikaation, emotionaaliset tekijät sekä fyysiset tekijät. Lisäksi kognitiivisen kommunikaation kokonaisuuteen vaikuttavat yksilöön, itsesääteilyyn ja kommunikaatioympäristöön liittyvät tekijät. Näiden alueiden summana nähdään syntyvän kommunikaatiokompetenssi, joka käsittää useita erilaisia osa-alueita ihmisen elämässä. MacDonaldin malli on kuvattu suomennettuna kuvassa 1.

On hyvä huomioida, että vaikka mallissa kommunikaatio ja kognitio eritellään omiksi osa-alueikseen, liittyy mallin selittämä kokonaisuus kuitenkin vahvasti vuorovaikutukseen ja kommunikaatioon. Kaikki neljä osa-aluetta vuorovaikuttavat keskenään, joten voidaan ajatella, että esimerkiksi kommunikaation alaisessa kuullun ymmärtämisessä vaikuttavat todennäköisesti myös vahvasti kognitiivisista tekijöistä esimerkiksi tarkkaavuus, työmuisti ja prosessointinopeus. Vastaava tekijöiden vuorovaikutteisuus on oletettavissa myös tutkielmassa aineistona käytetyn kyselyn väittämissä kognition ja kommunikatiivisten toimintojen osa-alueiden välillä. Johdannon seuraavissa alaluvuissa keskitytään mallissa esitettyjen kommunikaation ja kognition osa-alueiden tarkasteluun suhteessa koira-avusteisuuden vaikutuksiin.

Kuva 1. MacDonaldirin (2017) kognitiivisen kommunikaation kompetenssin malli suomennettuna

1.2.1 Koira-avusteisuuden vaikutukset kommunikaatioon

Kommunikaatiokykyjä koira-avusteisen työskentelyn kontekstissa on arvioitu tutkimuksissa hyvin vaihtelevilla menetelmillä. Useissa tutkimuksissa muutosta kommunikaatiossa on mitattu kokonaisvaltaisesti ilman tarkempaa osatekijöiden erittelyä. Tämän vuoksi tässä luvussa koira-avusteisuuden vaikutuksia kommunikaatioon käsitelläänkin aluksi yleisellä tasolla eniten tutkittujen asiakasryhmien suhteen. Sen jälkeen käsitellään koira-avusteisuuden vaikutuksia tarkennetusti MacDonaldirin (2017) kognitiivisen kommunikaation kompetenssin mallin mukaisten kommunikaatioon liittyvien osatekijöiden osalta (ks. kuva 1). Näitä osatekijöitä ovat puheilmaisu ja keskustelu, luetun ymmärtäminen sekä vuorovaikutuksen pragmatiikka. Sen sijaan koira-avusteisuuden vaikutuksista kuullun ymmärtämiseen, tiedon prosessointiin, diskurssin suunnitteluun ja kirjalliseen ilmaisuun löytyy vielä heikosti tutkimustietoa, joten näitä tekijöitä ei käsitellä tässä yhteydessä.

Kommunikaatioon liittyvien koira-avusteisten interventioiden vaikutuksia on tutkittu erityisen paljon autismikirjolla olevien henkilöiden parissa. Koiran kanssa vuorovaikuttamiseen ja leikkillisesti koiran kouluttamiseen perustuvan intervention on havaittu tukevan sosiaalisen vuorovaikutuksen ja kommunikaation lisääntymistä autismikirjon lapsilla (Ben-Itzhak & Zachor, 2021). Hillin ja kumppaneiden (Hill ym., 2019) katsauksen mukaan 3–18-vuotiaiden autismikirjon lasten parissa toteutettujen tutkimusten löydökset viittaavat siihen, että vuorovaikutus koiran kanssa tukee kommunikatiivista sosiaalista käyttäytymistä lisäten sekä kielellistä että ei-kielellistä kommunikaatiota. Koira-avusteisten interventioiden on havaittu myös vähentävän autismikirjon henkilöille tyypillisiä vuorovaikutuksen ja kommunikaation haasteita (Becker ym., 2017). Vaikka koira-avusteisuuden positiivisista vaikutuksista autismikirjon parissa onkin useita lupaavia tuloksia, on edelleen tarvetta täsmällisemmällä menetelmällä toteutetuille tutkimuksille näytön laadun vahvistamiseksi (Hill ym., 2019).

Myös tutkimukset koira-avusteisuuden vaikutuksista skitsofreniapotilaiden kommunikaatioon ovat olleet lupaavia. Aikuisten skitsofreniapotilaiden koira-avusteisia interventioita käsittelevän katsauksen tulokset viittaavat siihen, että tutkimusten interventiot olivat lisänneet tutkittavien sosiaalista toimintakykyä (Tyssedal ym., 2023). Kommunikaatioon ja ihmissuhdetaitoihin kohdistuneen koira-avusteisen intervention on havaittu lisäävän kyseisiä taitoja yli 40-vuotiailla skitsofrenian diagnoosin saaneilla henkilöillä (Chen ym., 2022). Myös Barakin ja kumppaneiden (2001) tutkimuksessa saatiin näyttöä koira-avusteisuuden positiivisista vaikutuksista sosiaaliseen toimintakykyyn ikääntyneiden skitsofreniapotilaiden parissa. Kyseisessä tutkimuksessa sosiaalinen toimintakyky käsitti vahvasti kommunikatiivisen näkökulman; mittarina toimineen SAFE-asteikon sosiaalisen toimintakyvyn osioon kuului muun muassa keskustelutaitojen, kommunikaatiokykyjen ja sosiaalisen kohteliaan käyttäytymisen arviointia.

Koira-avusteisuuden on havaittu vaikuttavan positiivisesti kokonaisvaltaisen kommunikaation kohenemiseen ikääntyneillä asiakkailla, joiden kognitiivinen taso oli erilaisista syistä heikentynyt (Rodrigo-Claverol ym., 2020). Jainin ja kumppaneiden (2020) katsauksen mukaan ikääntyneet henkilöt hyötyivät koira-avusteisesta toiminnasta vanhainkodeissa esimerkiksi sen kautta, että koiran läsnäolo oli luonut enemmän sosiaalisen vuorovaikutuksen tilaisuuksia ja sitä kautta mahdollistanut uusien sosiaalisten suhteiden muodostumista.

Useissa tutkimuksissa puheilmajuhlien tai muiden ihmisten väliseen keskusteluun liittyvien toimintojen määrän on havaittu lisääntyvän erilaisissa asiakasryhmissä koira-avusteisuuden

ansiosta (mm. Ávila-Álvarez ym., 2020; Jorgenson ym., 2020; LaFrance ym., 2007; Martin & Farnum, 2002; Sherrill & Hengst, 2022). Koiran läsnäoloa on hyödynnetty esimerkiksi interventiossa, jossa pyrittiin lisäämään kolmen alakouluikäisen autismikirjon lapsen sosiaalisten aloitteiden määrää vuorovaikutuskumppanin tervehtimisen sekä itsensä esittelyn suhteen (Grigore & Rusu, 2014). Tilanteessa, jossa koira oli läsnä, kaikilla lapsilla havaittiin tilastollisesti merkitsevästi enemmän kyseisiä aloitteita kuin tilanteessa, jossa koira ei ollut paikalla. Sherrillin ja Hengstin (2022) tutkimuksessa tarkasteltiin kokonaisvaltaisesti erilaisia hankittuja kielellis-kognitiivisia häiriöitä omaavien asiakkaiden ja puheterapeuttien välillä vallitsevaa kommunikatiivista ympäristöä ja sen muutosta koira-avusteisen työskentelyn näkökulmasta. Tutkimuksessa havaittiin, että asiakkaiden ja terapeuttien välillä tapahtui enemmän vuoronvaihtoja keskustelussa koira-avusteisen puheterapian aikana kuin tavallisessa puheterapiassa. Lisäksi esimerkiksi kerronta ja leikkisän kielen käyttö oli runsaampaa. Lievän autismikirjon häiriön diagnoosin saaneiden aikuisten parissa toteutettu tutkimus antoi viitteitä siitä, että koiran koskettaminen voisi olla yhteydessä lisääntyneeseen sanallisten aloitteiden määrää, vaikei sanallisten aloitteiden määrä muuttunutkaan merkittävästi koira-avusteisuuden ansiosta (Wijker ym., 2020).

Luetun ymmärtämisen osalta koira-avusteisuuden vaikutuksia on tutkittu esimerkiksi Hallin ja kumppaneiden (Hall ym., 2016) kirjallisuuskatsauksessa. Katsaukseen sisällytettyjen tutkimusten perusteella koirille lukemisella näyttäisi olevan positiivisia vaikutuksia lasten lukutaitoon. Katsauksen mukaan koiran läsnäolo vaikuttaa lasten emotionaalisiin prosesseihin ja käyttäytymiseen positiivisesti ja vahvistaa näin lukutaidon kehittymiselle otollista oppimisympäristöä. Koira-avusteisuuden vaikutuksia alakouluikäisten luetun ymmärtämiseen on tutkittu esimerkiksi vertailemalla koirille lukevien koeryhmän ja aikuisille lukevien kontrolliryhmän tuloksia keskenään (mm. Le Roux ym., 2014; Syrnyk ym., 2023). Tulokset ovat antaneet viitteitä siitä, että koirille lukeminen olisi tehokkaampi interventio luetun ymmärtämiseen kuin aikuisille lukeminen. Vaikka tutkimus koiralle lukemisen vaikutuksista lukutaidon osa-alueisiin onkin suhteellisen runsasta, on niiden näytön heikon laadun vuoksi tärkeää tutkia edelleen tarkemmin sitä, mihin seikkoihin koiran läsnäolo harjoittelutilanteissa käytännössä vaikuttaa ja miten (Hall ym., 2016).

Kielellinen pragmatiikka, eli kielen käyttäminen sosiaalisissa tilanteissa, on olennainen osa yksilön jokapäiväistä elämää ja sosiaalisissa suhteissa toimimista (Martin ym., 2023). Tutkimusta koira-avusteisuuden vaikutuksista ihmisten kielelliseen pragmatiikkaan ei sellaisenaan ole toteutettu. Monet muutoin sosiaalisia ja kommunikatiivisia kykyjä

käsittelevistä tutkimuksista ovat kuitenkin luokitelleet käyttäytymiseksi sellaisia tekijöitä, joiden voidaan katsoa olevan vahvasti osa kielellistä pragmatiikkaa. Puutteet pragmaattisissa taidoissa ovat tyypillisiä erityisesti autismikirjon häiriössä sekä usein muissa siihen yleisesti liittyvissä neuropsykiatrisissa häiriöissä (Martin ym., 2023). Kolmelle autismikirjon lapselle toteutetussa interventiossa havaittiin, että koiran läsnäolo lisäsi lasten käyttämiä erilaisia tilanteeseen nähden tarkoituksenmukaisia vuorovaikutuksen keinoja, kuten vuorovaikutuskumppanille sanallisesti vastaamista sekä tilanteeseen sopivien kysymysten esittämistä (Grigore & Rusu, 2014). Fungin (2015) tapaustutkimuksessa tarkasteltiin koira-avusteisen intervention vaikutuksia sosiaalisen ja epäsosiaalisen käyttäytymisen osalta 7-vuotiaalla lapsella, jolla oli autismikirjon häiriö ja lievä kehitysvamma. Tutkimuksessa tarkasteltiin erikseen niin sanallista kuin sanatontakin käyttäytymistä. Pragmatiikan kannalta oleellista intervention ansiosta lisääntynyttä sanallista käyttäytymistä oli muun muassa kysymysten esittäminen ja vastaaminen, omien tarpeiden ilmaiseminen ja ajatusten jakaminen vuorovaikutuskumppanin kanssa.

1.2.2 Koira-avusteisuuden vaikutukset kognitioon

Kuten edellisessä kommunikaatiota käsittelevässä luvussa, myös kognition osalta tässä tutkielmassa tarkastellaan aiempaa tutkimusta vain muutaman MacDonaldin (2017) kognitiivisen kommunikaation kompetenssin mallin mukaisen kognitioon liittyvän osatekijän suhteen. Mallin esittämiä vuorovaikutuksen kognitiiviseen puoleen liittyviä tekijöitä koira-avusteisten interventioiden yhteydessä on tutkittu tarkkaavuuden, muistin sekä sosiaaliseen kognitioon liittyvien empatian ja tunteiden tunnistamisen kykyjen osalta. Näitä kykyjä käsitellään tässä luvussa. Sen sijaan koira-avusteisuuden vaikutuksista prosessointinopeuteen tai päättelykykyihin ei ole löydetty yhtä kattavasti eriteltyä tietoa tutkimuskirjallisuudesta.

Yleisellä tasolla kognitiota ja koira-avusteisuuden yhteyttä siihen on tutkittu esimerkiksi muistisairaiden henkilöiden parissa. Useissa tutkimuksissa on todettu koira-avusteisuuden lisäävän muistisairaiden henkilöiden kognitiivisen tietoisuuden kykyjä (Marks & McVilly, 2020). Kykyjen kohentuminen on havaittu esimerkiksi uusien taitojen tehostuneena oppimisena, uusiin tehtäviin liittyvän suorituskyvyn lisääntymisenä sekä muistin kohentumisena. Baekin ja kumppaneiden (2020) tutkimuksen tulosten perusteella koe- ja kontrolliryhmän välinen ero kognitiivisessa suoriutumisessa ei ollut merkitsevä, mutta tutkimuksessa havaittiin kuitenkin merkitsevä kohentuminen suoriutumisessa tarkasteltaessa ryhmien ja ajan yhteisvaikutusta. Tutkijoiden mukaan onkin tärkeää huomioida se, että

pyrittäessä kohentamaan muistisairaiden kognitiivista suoriutumista koira-avusteisesti, on tärkeää toteuttaa terapia pidemmällä aikavälillä. Vastaavia tuloksia muistin kohentumisesta intervention aikana on saatu myös Alzheimerin tautia sairastaviin henkilöihin kohdistuneessa tutkimuksessa (Quintavalla ym., 2021).

Koira-avusteisuudella näyttäisi olevan positiivisia vaikutuksia myös lasten tarkkaavuuteen liittyvien kykyjen suhteen. ADHD:n diagnoosin saaneiden lasten parissa toteutetun tutkimuksen tulosten perusteella koira-avusteinen interventio vähensi enemmän ADHD:n tyypillisiä oireita, kuten tarkkaamattomuutta, kuin ilman koiraa toteutettu interventio (Schuck ym., 2015). Fungin (2015) edellisessäkin luvussa esitellyssä tapaustutkimuksessa autismikirjon lapsella havaittiin koira-avusteisen intervention jälkeen muutos erityisesti jaettuun tarkkaavuuteen ja odottamiseen liittyvässä käyttäytymisessä. Tutkimuksessa, jossa tarkasteltiin 3–5-vuotiaita lapsia, havaittiin lasten tarvitsevan suorittamassaan muistitehtävässä vähemmän tilanteeseen tai tehtävään liittyviä ohjeita koiran ollessa läsnä kuin suorittaessaan tehtävää toisen ihmisen tai pehmolelukoiran läsnä ollessa (Gee ym., 2010).

Koira-avusteisuuden vaikutuksia suhteessa empatiakykyyn on käsitelty lasten ja nuorten parissa toteutetuissa tutkimuksissa. Koululuokassa toteutetussa tutkimuksessa oppilaiden eläimeen kohdistuvan empatian havaittiin lisääntyneen koiran oltua luokassa kolmen kuukauden ajan verrattuna oppilaisiin, joiden luokassa ei tuona aikana ollut koiraa (Hergovich ym., 2002). Koira-avusteisuuden positiivisista vaikutuksista empatiakykyyn on viitteitä myös käytösongelmaisten nuorten parissa. Tutkimuksessa, jossa koehenkilöinä toimi 13–18-vuotiaita nuoria, joilla oli emotionaalisia ja sosiaalisia haasteita tai matala akateeminen suoriutumisen taso, havaittiin koiran koulutusta sisältäneen intervention lisänneen empatiakykyä verrattuna ilman koiraa toteutettuun muita sosiaalisia harjoitteita sisältäneeseen interventioon (Lahav ym., 2019). Vankeusrangaistuksen saaneiden nuorten parissa empatiakyvyn havaittiin lisääntyneen itseraportoinnin perusteella koira-avusteisesti toteutettujen interventioiden aikana (Seivert ym., 2018). Kyseisessä tutkimuksessa nuoret oli jaettu joko koiria kouluttavien koeryhmään tai koiria ulkoiluttavien kontrolliryhmään, mutta vaikutus empatiakykyyn havaittiin yhtä lailla kummassakin ryhmässä.

Koirien ilmaisemien tunteiden tunnistamiseen pohjautunutta interventiota hyödyntäneen tutkimuksen perusteella vastaavat harjoitukset saattavat edistää parempaa kykyä tunnistaa myös ihmisten tunnetiloja (Stetina ym., 2011). Kyseisessä tutkimuksessa tarkasteltiin 5–7-

vuotiaiden lasten sekä aikuisten koehenkilöiden kykyä tunnistaa tunteita koira-avusteisen harjoittelun kautta. Interventiona toimi 12 viikon ajan kokoontuva pienryhmä, jossa havainnoitiin koirien tunnetiloja. Koehenkilöiden taitoja testattiin ennen ja jälkeen intervention standardoidulla testillä, jossa koehenkilön tehtävänä oli tunnistaa tietokoneohjelmassa esitettyjä eri tunteita kuvaavia ihmiskasvoja. Tutkimuksen tulosten mukaan niin lapset kuin aikuisetkin tunnistivat intervention jälkeen oikein enemmän tunteita ja he myös reagoivat niitä tunnistessaan aiempaa nopeammin.

2 Tutkimuskysymykset

Tämän tutkielman tarkoituksena on selvittää sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten näkemyksiä koira-avusteisuuden vaikutuksista asiakkaan kommunikatiivisiin toimintoihin ja kognitioon sekä ovatko havainnot yhteydessä toisiinsa. Lisäksi tarkastellaan sitä, onko ammattilaisten oman alan työkokemuksen tai koira-avusteisen työskentelyn kokemuksen määrällä yhteyttä heidän havaintoihinsa koira-avusteisuuden vaikutuksista. Koira-avusteisilla menetelmillä on havaittu positiivisia vaikutuksia sosiaali- ja terveysalan asiakkaiden kommunikaatioon (mm. Hall ym., 2016; Hill ym., 2019; Sherrill & Hengst, 2022; Tyssedal ym., 2023). Tutkimuksissa on myös saatu lupaavia tuloksia liittyen vuorovaikutustaidoille oleellisiin kognitiivisiin tekijöihin, kuten muistiin (Quintavalla ym., 2021), empatiaan (Lahav ym., 2019) ja tunteiden tunnistamiseen (Stetina ym., 2011).

Tämä tutkielma tuo uutta tietoa suomalaisten sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten näkemyksistä koira-avusteisuuden vaikutuksista asiakastyössä. Tutkimuksen kautta voidaan saada myös uusia näkökulmia teemaan liittyvälle lisätutkimuksen tarpeelle ja yhteiskunnalliseen keskusteluun. Lisäksi tutkimalla ammattilaisten tekemien havaintojen välistä yhteyttä voidaan saada alustavaa käsitystä siitä, ovatko kyselyyn valitut väittämät soveltuvia mittareita kommunikatiivisten toimintojen ja kognition tarkasteluun.

Vaikka tässä tutkielmassa ei tarkastella objektiivisilla menetelmillä arvioituja koira-avusteisuuden vaikutuksia asiakkaiden taitoihin, tarjoavat tässä esiteltyt ammattilaisten näkemykset suuntaa antavaa tietoa menetelmän vaikutuksista. Daviesin ja kumppaneiden (2020) katsauksessa terveysalan ammattilaisten näkemysten selvittäminen verkkopohjaisten terapioiden käytöstä toi oleellista lisätietoa satunnaiskontrolloitujen tutkimusten lisäksi uuden menetelmän käyttöönottoa varten. Vasta vielä vahvasti kehittyvien menetelmien osalta voidaan ajatella, että juuri ammattilaiset ovat niitä, jotka vievät kliinisessä työssä työskentelytapoja eteenpäin. Ammattilaisten kokemuksia ja näkemyksiä on oleellista tarkastella näyttöön perustuvan toiminnan (EBP) mahdollistamiseksi.

Ammattilaisten työkokemuksen ja koira-avusteisen työskentelyn kokemuksen yhteyttä heidän näkemyksiinsä ei tiettävästi ole selvitetty aiemmissa eläinavusteisuuden liittyvissä tutkimuksissa. Ammattilaisten kokemuksen merkitystä suhteessa koira-avusteisuuden vaikutuksiin olisi tärkeää ymmärtää paremmin. Tällöin voitaisiin esimerkiksi perustella menetelmän käyttöönoton ajoitusta: onko koira-avusteinen työskentely kannattavampaa

aloittaa vasta useamman vuoden oman alan työkokemuksen kerryttämisen jälkeen? Tai onko asiakastyössä nähtävissä koira-avusteisuuden vaikutuksia jo välittömästi riippumatta siitä, kauanko menetelmää on työssään käyttänyt? Ammattilaisten näkemysten ja heidän kokemuksensa määrän tarkastelulla saadaan tässä tutkielmassa alustavaa käsitystä tästä teemasta.

Tutkielman tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

- 1) Miten sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset ovat havainneet koira-avusteisuuden vaikuttaneen asiakkaan kommunikatiivisiin toimintoihin ja ovatko havainnot yhteydessä toisiinsa?
- 2) Miten sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset ovat havainneet koira-avusteisuuden vaikuttaneen asiakkaan kognitioon ja ovatko havainnot yhteydessä toisiinsa?
- 3) Onko ammattilaisten työkokemuksen tai koira-avusteisen työskentelyn kokemuksen määrällä yhteyttä siihen, miten he ovat havainneet koira-avusteisuuden vaikuttaneen asiakkaan kommunikatiivisiin toimintoihin ja kognitioon?

Tutkimuskirjallisuuden perusteella kahden ensimmäisen tutkimuskysymyksen hypoteesina on, että ammattilaisten näkemysten mukaan koira-avusteisuus on vaikuttanut positiivisesti asiakkaiden kommunikatiivisiin toimintoihin ja kognitioon. Koska kyselyn väittämien teemat niin kommunikatiivisten toimintojen kuin kognition osalta on valittu vuorovaikutukseen liittyvään teorian tietoon pohjautuen (mm. MacDonald, 2017), oletetaan väittämien vastausten välillä löytyvän yhteyksiä.

Kolmannen tutkimuskysymyksen osalta ei tiettävästi ole olemassa eläinavusteisuuteen liittyen tutkimustietoa, johon hypoteesia voitaisiin pohjata. Yleisellä tasolla voitaisiin kuitenkin olettaa, että mitä enemmän kokemusta ammattilaisilla on, sitä enemmän he ovat havainneet vaikutuksia asiakkaan taitoihin heidän kanssaan työskennellessään. Tällöin tulokseen saattaa vaikuttaa esimerkiksi se, että kokeneempi ammattilainen kykenee hyödyntämään menetelmää tehokkaammin kuin kokemattomampi. Vaihtoehtoisena hypoteesina kuitenkin voidaan esittää päinvastainen tilanne eli että kokeneemmat ammattilaiset ovatkin havainneet vähemmän vaikutuksia asiakkaiden taitoihin kuin kokemattomammat. Tähän tulokseen yhtenä selityksenä voitaisiin esittää sitä, että kokeneemmat ammattilaiset arvioivatkin koira-avusteisuuden suoria vaikutuksia kriittisemmin ja sen vuoksi vastaavat havainneensa vähemmän vaikutuksia asiakkaan taitoihin kuin kokemattomammat.

3 Menetelmät

Tämän tutkielman aineisto pohjautuu Turun yliopiston logopedian oppiaineen projektissa ”CrossSpecies Connections” luotuun kyselytutkimukseen. Projektista vastaavat Ida Luotonen ja Marjaana Raukola-Lindblom, ja mukana kyselyn suunnittelussa ja toteutuksessa ovat olleet logopedian maisterivaiheen opiskelijat Iina Myllymäki, Irene Raunio ja Essi Ylönen. Kyselytutkimuksen tarkoituksena oli selvittää sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten kokemuksia tavoitteellisesta koira-avusteisesta työskentelystä. Tässä tutkielmassa tarkastellaan kyselytutkimuksessa vuorovaikutusta käsittelevään osaan sisältyviä väittämiä koira-avusteisuuden vaikutuksista asiakkaiden kommunikatiivisiin toimintoihin ja kognitioon sekä kyselyyn osallistuneiden ammattilaisten taustatietoja.

Kyselytutkimus toteutettiin REDCap-verkkotyökalulla, joka on Turun yliopiston hallinnoima. Kysely pilotoitiin viidellä osallistujalla. Linkki pilottikyselyyn jaettiin sähköpostitse kyselyn laatineiden opiskelijoiden ja ohjaajien toimesta muun muassa muille eläinavusteisuuteen liittyvää kandidaatin- tai pro gradu -tutkielmaa kirjoittaville opiskelijoille sekä eläinavusteisuutta hyödyntäville ammattilaisille. Pilottikyselystä saatujen kehitysehdotusten perusteella kysely muokattiin lopulliseen muotoonsa. Pilottikyselyn vastauksia ei sisällytetty kyselytutkimuksen aineistoon. Kyselytutkimukseen kerättiin vastauksia huhti-toukokuussa 2023 ja siihen saatiin yhteensä 41 vastausta. Avoin linkki jaettiin sosiaalisessa mediassa esimerkiksi erilaisissa eläinavusteisuutta käsittelevissä Facebook-ryhmissä ja Instagramissa. Lisäksi Puheterapeuttiliittoa pyydettiin jakamaan linkkiä sähköpostilistallaan. Linkki oli vapaasti jaettavissa eteenpäin, joten siitä, minkä kanavan kautta osallistujat ovat lopulta kyselyyn vastanneet, ei ole tarkempaa tietoa. REDCap-työkalusta tallennettu kyselylomake löytyy liitteestä 1.

3.1 Tutkimuksen osallistujat

Kyselyn sisäänottokriteereiksi oli määritelty seuraavat: 1) osallistujan tuli olla vähintään 18-vuotias, 2) hänen tuli työskennellä sosiaali- tai terveysalalla ja 3) hänen tuli työskennellä tavoitteellisesti koira-avusteisesti. Sisäänottokriteereiden täytyminen varmistettiin kyselylomakkeen alussa kysymällä osallistujan taustatietoja kunkin kriteerin suhteen. Jos henkilö vastasi näihin kysymyksiin kriteerien vastaisesti, lomake ei mahdollistanut kyselyyn vastaamisen jatkamista. Kaiken kaikkiaan kyselyyn vastasi 51 henkilöä, joista kuitenkin

kymmenen oli keskeyttänyt vastaamisen, joten lopullisia sisäänottokriteerit täyttäviä osallistujia oli 41. Osallistujiin liittyvät taustatiedot on kuvattu taulukossa 1.

Taulukko 1

Tutkimukseen osallistuneiden taustatiedot

	<i>n = 41 (100 %)</i>
Ikä	
18–30	7 (17.1)
31–40	6 (14.6)
41–50	15 (36.6)
51–60	10 (24.4)
61–65	3 (7.3)
Sukupuoli	
Nainen	39 (95.1)
Ei halunnut kertoa	2 (4.9)
Ammattinimike	
Psykologi	1 (2.4)
Psykoterapeutti	1 (2.4)
Puheterapeutti	8 (19.5)
Sairaanhoitaja	2 (4.9)
Sosiaalityöntekijä	3 (7.3)
Sosionomi	14 (34.2)
Toimintaterapeutti	4 (9.8)
Muu ^a	9 (22.0)
Työkokemus (vuosia)	
1–5	9 (22.0)
6–10	7 (17.1)
11–15	9 (22.0)
16–20	6 (14.6)
21–25	3 (7.3)
26–30	2 (4.9)
31+	5 (12.2)
Kokemus koira-avusteisesta työskentelystä (vuosia)	
0–1	6 (14.6)
2–3	11 (26.8)
4–5	8 (19.5)
6–10	12 (29.3)
11+	4 (9.8)

^amuita ammattinimikkeitä olivat kuntoutuksenohjaaja, lähihoitaja, yhteisöpedagogi, terveydenhoitaja, lapsi- ja perhetyöntekijä, lastensuojelualan ohjaaja sekä työvalmentaja (EAT). Yhdellä osallistujista oli sekä terveydenhoitajan että sairaanhoitajan koulutus.

Kyselyn tuloksista kävi ilmi, että osallistujat eivät olleet keskittyneet vahvasti millekään yksittäiselle hyvinvointialueelle. Kaiken kaikkiaan viisi osallistujaa työskenteli useammalla

kuin yhdellä hyvinvointialueella. Eniten vastauksia kerännyt hyvinvointialue oli Pirkanmaa, jossa kuusi osallistujaa (14.6 %) kertoi työskentelevänsä. Helsingin kaupunki, Keski-Suomi, Länsi-Uusimaa, Pohjois-Pohjanmaa, Pohjois-Savo, Vantaa ja Kerava sekä Varsinais-Suomi olivat toiseksi eniten edustettuja, ja niissä kussakin työskenteli neljä osallistujaa (9.8 %). Sekä Itä-Uusimaalla että Keski-Uusimaalla työskenteli kolme (7.3 %), Etelä-Savossa, Kainuussa ja Keski-Pohjanmaalla kaksi (4.7 %) ja Etelä-Karjalassa, Kymenlaaksossa, Lapissa, Pohjanmaalla ja Pohjois-Karjalassa kussakin yksi (2.4 %) osallistuja. Yksikään osallistujista ei työskennellyt Ahvenanmaalla, Kanta-Hämeessä, Päijät-Hämeessä tai Satakunnassa.

Osallistujista 28 (68.3 %) kertoi työskentelevänsä lasten, 32 (78.1 %) nuorten ja 20 (48.8 %) aikuisten parissa. Heistä 40 (97.6 %) toteutti koira-avusteista työtä yksilömuotoisesti ja 20 (48.8 %) ryhmämuotoisesti. Taulukko 2 kuvaa tarkemmin asiakasryhmät. Valmiiden vaihtoehtojen lisäksi kyselyssä esitettiin myös vaihtoehto ”muu, mikä”. Näihin avoimien vastausten perusteella kuuluivat asiakkaat, joilla oli artikulaatiohäiriöitä, oppimisvaikeuksia, motoriikan tai puhemotoriikan haasteita, valikoivaa puhumattomuutta tai puheen epäselvyyttä. Yksi osallistuja työskenteli työttömien asiakkaiden parissa. Osa osallistujista kuvaili asiakasryhmiään toimialueensa mukaan. Näitä toimialueita olivat lastensuojelu, ennaltaehkäisevä nuorisotyö, sosiaalihuolto, päihdekuntoutus ja kuntouttava työtoiminta.

Taulukko 2

Asiakasryhmät, joiden kanssa osallistujat olivat työskennelleet koira-avusteisesti

Asiakasryhmä	<i>n</i> = 41 (100 %)
Aivovamma	5 (12.2)
Aivoverenkierron häiriöt	4 (9.8)
Kehitysvamma	15 (36.6)
Mielenterveyden häiriöt	22 (53.7)
Ahdistuneisuus	20 (48.8)
Masennus	21 (51.2)
Päihdeongelmat	9 (22.0)
Skitsofrenia	6 (14.6)
Syömishäiriöt	10 (24.4)
Muu mielenterveyden häiriö ^a	2 (4.9)
Muistisairaudet	5 (12.2)
Neuropsykiatriset häiriöt	33 (80.5)
ADHD	31 (75.6)
Autismi	25 (61.0)
Kehityksellinen kielihäiriö	20 (48.8)
Oppimisvaikeudet	21 (51.2)
Jokin muu	12 (29.3)

^a erilaiset psyykkiset sairaudet ja persoonallisuushäiriöt

3.2 Kyselylomakkeen kehittäminen ja rakenne

Koira-avusteista työtä ja asiakkaan vuorovaikutustaitoja käsittelevän osuuden kysymykset muodostettiin MacDonaldin (2017) luoman neliosaisen vuorovaikutusmallin pohjalta.

Mallissa vuorovaikutus jaetaan emotionaalisiin, kommunikatiivisiin ja fyysisiin toimintoihin sekä kognitioon. Kyselyssä vuorovaikutustaitoihin liittyvät pääkysymykset perustuivat näihin neljään osa-alueeseen, ja niiden alle muodostettiin seitsemän väittämää kutakin osa-aluetta koskien. Kyselyä suunnitellessaan opiskelijat tutustuivat myös yleisesti eläinavusteisuuteen liittyvään kirjallisuuteen, kuten Ervastin ja Raukola-Lindblomin (2021) kokoamaan teokseen tutkimustiedosta ja ammattilaisten kokemuksista sekä eduskunnan työryhmän kirjoittamaan Suomessa toteutuvan eläinavusteisuuden termistöön (Lipponen ym., 2023).

Jotta kysely olisi rakenteeltaan selkeä ja vastaaminen olisi helpompaa, lomake jaettiin kolmeen osioon: 1) osallistujan ja osallistujan työskentelyyn liittyvät taustatiedot, 2) työskentelyssä mukana olevaa koira koskevat kysymykset ja kysymykset koiran kanssa työskentelystä, 3) koira-avusteinen työ ja asiakkaan vuorovaikutustaitojen tarkastelu. Kysely alkoi sivulla, jolla esiteltiin kyselytutkimuksen tavoite ja kriteerit osallistumiselle, kerrottiin lyhyesti tutkimuksen tarpeellisuudesta sekä kuvattiin yleisellä tasolla kyselyn sisältöä. Lisäksi annettiin aika-arvio kyselyyn vastaamisesta sekä kerrottiin tutkimuksen eettisyyteen liittyvistä tekijöistä. Sivun lopussa oli linkki tutkimuksen tietosuojailmoitukseen. Seuraavalla sivulla kysyttiin suostumusta tutkimukseen osallistumisesta. Tätä seuraavat kolme kysymystä koskivat tutkimuksen sisäänottokriteereitä, eli osallistujan täysi-ikäisyyttä, työskentelyä sosiaali- ja terveysalalla sekä tavoitteellisesti koira-avusteisesti työskentelyä. Jotta osallistuja pystyi jatkamaan kyselyyn vastaamista, tuli kuhunkin näistä kolmesta kysymyksestä vastata myöntävästi. Osallistuja ei voinut tallentaa kyselylomaketta keskeneräisenä, eikä keskeneräiseksi jäänyt lomake tallentunut järjestelmään.

Lomakkeella kerättiin sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista tietoa. Kysymyksiä oli yhteensä 31, ja osa niistä sisälsi alakysymyksiä. Suurin osa kysymyksistä oli usean valinnan mahdollistavia monivalintakysymyksiä, joihin oli annettu myös vaihtoehto ”muu, mikä?” tai vastaava, jotta osallistujan oli mahdollista tarkentaa vastaustaan avoimeen vastauskenttään. Osallistujalle annettiin näiden kysymysten yhteydessä tieto siitä, että hän voi valita useamman vaihtoehdon. Mukana oli lisäksi vain yhden valinnan mahdollistavia ”kyllä/ei” - monivalintakysymyksiä. Koiraan liittyvistä tehtävistä sekä asiakkaan vuorovaikutustaidoista kysyttäessä lomakkeella käytettiin välimatka-asteikollisia väittämiin pohjautuvia kysymyksiä.

Vastaukset väittämiin annettiin asteikolla 0–100, jossa nolla tarkoitti osallistujan olevan ”täysin eri mieltä”, 50 ”ei samaa eikä eri mieltä” ja 100 ”täysin samaa mieltä” esitetyn väittämän kanssa.

Monivalintakysymysten lisäksi lomakkeen kysymysten joukossa oli 15 avointa pääkysymystä tai alakysymystä. Osallistujan iän, työskentelyvuosien ja koira-avusteisten menetelmien kokemusvuosien lisäksi avoimet kysymykset liittyivät esimerkiksi koira-avusteisen työskentelyn koulutuksiin, ammattilaisten väliseen yhteydenpitoon, koiran koulutukseen sekä mahdolliseen koira-avusteisesta työskentelystä luopumisen syihin. Osallistujan toiveisiin koira-avusteisista koulutuksista liittyvää kysymystä lukuun ottamatta kaikki lomakkeen pääkysymykset oli asetettu osallistujalle pakollisiksi. Jos osallistuja oli valinnut ammattinimikkeekseen puheterapeutti, hänelle aukesi lomakkeen lopussa vielä kaksi avointa lisäkysymystä, jossa pyydettiin kuvaamaan asiakkaalle asetettuja tavoitteita sekä antamaan esimerkkejä koiran läsnäolon hyödyntämisestä. Lomakkeen viimeisellä sivulla jokainen osallistuja sai halutessaan antaa avoimeen tekstikenttään palautetta kyselystä.

Tähän tutkielmaan on valittu mukaan väittämät koira-avusteisuuden vaikutuksista asiakkaiden kommunikatiivisiin toimintoihin ja kognitioon. Kyseiset väittämät olivat osa kyselyn laajempaa osiota, jossa kartoitettiin ammattilaisten näkemyksiä koira-avusteisuuden vaikutuksista asiakkaiden vuorovaikutustaitoihin. Osiossa pyydettiin osallistujia vastaamaan kysymykseen ”Millaisia käsityksiä sinulla on koira-avusteisen työskentelyn vaikutuksesta seuraaviin vuorovaikutustaitojen osa-alueisiin?” Väittämät on kuvattu taulukossa 3. Kyselyyn vastanneiden taustatiedoista tässä tutkielmassa esitellään osallistujien ikä, sukupuoli, hyvinvointialueet, jolla osallistujat työskentelivät, ammattinimike, oman alan työkokemus sekä koira-avusteisen työskentelyn kokemus. Lisäksi esitellään asiakasryhmät, joiden kanssa kyselyyn osallistujat työskentelevät.

Taulukko 3

Kyselyn väittämät asiakkaan kommunikatiivisiin toimintoihin ja kognitioon liittyen

Kommunikatiivisiin toimintoihin liittyvät väittämät
1. Asiakkaan kyky ymmärtää kuulemaansa (esim. ohjeita) on parantunut.
2. Asiakkaan looginen ajattelu ja päättelykyky on kehittynyt (esim. asiakas ilmaisee ajatuksensa johdonmukaisesti).
3. Asiakkaan puheilmaisuus on kehittynyt.
4. Asiakkaan kyky osallistua keskusteluihin on parantunut.
5. Asiakkaan luetunymmärtäminen on kehittynyt.
6. Asiakkaan kyky ilmaista itseään kirjoittamalla on parantunut.
7. Asiakkaan kyky käyttäytyä sosiaalisissa tilanteissa niihin sopivalla tavalla on parantunut.
Kognitioon liittyvät väittämät
1. Asiakas kykenee pysymään mukana keskustelun rytmissä paremmin.
2. Asiakkaan kyky pysyä keskustelun aiheessa on parantunut.
3. Asiakkaan taito odottaa vuoroaan on kehittynyt.
4. Asiakas kykenee kertomaan tapahtumien pääkohdat paremmin.
5. Asiakkaan kyky ymmärtää syy-seuraussuhteita on kehittynyt.
6. Asiakkaan kyky tunnistaa toisten tunnetiloja on kehittynyt.
7. Asiakkaan empatiakyky on parantunut.

3.3 Aineiston analysointi

Tutkimuskysymyksiin liittyen analyysiin sisällytetyt muuttujat olivat osallistujien oman alan työkokemuksen ja koira-avusteisen työskentelyn kokemuksen määrä sekä havainnot koira-avusteisuuden vaikutuksista asiakkaan kommunikatiivisiin toimintoihin ja kognitioon.

Aineiston analyysi tehtiin IBM SPSS Statistics 29 -ohjelmalla. Osallistujien havaintojen pohjalta muodostettiin kaksi summamuuttujaa: keskiarvo kommunikatiivisten toimintoihin liittyvistä havainnoista ja keskiarvo kognitioon liittyvistä havainnoista. Ensimmäisen ja toisen tutkimuskysymyksen osalta tarkasteltiin havaintoja summamuuttujan keskiarvon ja keskihajonnan avulla. Lisäksi keskiarvojen, keskihajontojen, minimi- ja maksimiarvojen perusteella vertailtiin yksittäisiin väittämiin liittyviä havaintoja keskenään.

Ammattilaisten havaintojen yhteyttä toisiinsa tutkittiin korrelaatioiden avulla. Korrelaatioiden suuruuden tulkintaan vaikuttaa tieteenala. Sosiaali- ja käyttäytymistieteissä tutkittavilla muuttujilla yhteydet ovat yleisesti heikompia, joten jo .5 suuruisia korrelaatiokertoimia

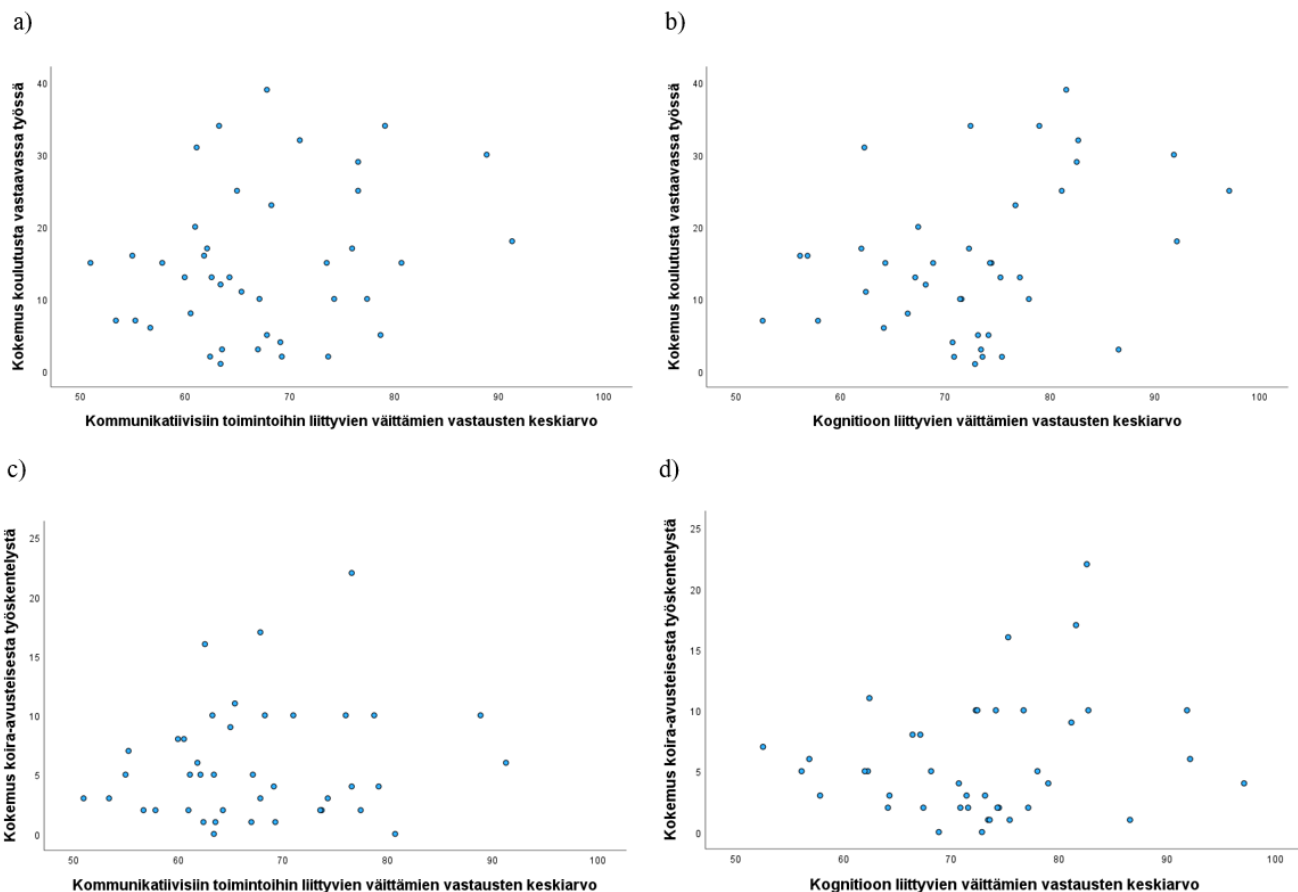
voidaan tulkita voimakkaina yhteyksinä (Nummenmaa, 2021). Tässä tutkielmassa kiinnitetään tämän perusteella erityistä huomiota yli .4 suuruisiin korrelaatiokertoimiin.

Kolmatta tutkimuskysymystä eli oman alan työkokemuksen ja koira-avusteisen työskentelyn kokemuksen määrän yhteyttä kommunikatiivisiin toimintoihin ja kognitioon tutkittiin korrelaatioiden avulla. Analyysissa riippumattomia muuttujia olivat kokemus oman alan työstä sekä koira-avusteisuudesta mitattuna vuosissa. Riippuvia muuttujia olivat kommunikatiivisten toimintojen ja kognition osioista muodostetut keskiarvosummamuuttujat sekä lisäksi kyselyyn osallistuneiden vastaukset kaikkiin 14 yksittäiseen väittämään. Tutkimuksessa tarkasteltiin erikseen kummankin riippumattoman muuttujan korrelointia kaikkiin riippuviin muuttujiin.

Aineistossa oli vain yksi poikkeava arvo, ja se löytyi viidennen kommunikatiivisiin toimintoihin liittyvän väittämän (”asiakkaan luetunymmärtäminen on kehittynyt”) vastauksista. Arvo olisi saattanut vaikuttaa vääristävästi esimerkiksi keskiarvoon, mutta se päädyttiin silti jättämään mukaan analyysiin, sillä ei voida olla varmoja siitä, onko osallistuja valinnut arvon virheellisesti vai ei.

Muuttujien normaalijakautuneisuutta tarkasteltiin Shapiro-Wilkin testin avulla. Muuttujista normaalisti jakautuneita olivat ainoastaan keskiarvosummamuuttujat (kommunikatiiviset toiminnot $p = .227$, kognitio $p = .634$), kommunikatiivisten toimintojen osion neljännen ($p = .120$) ja seitsemännen ($p = .512$) väittämän vastaukset sekä kognition osion toisen ($p = .370$) ja kuudennen ($p = .059$) väittämän vastaukset. Kaikille muuttujille tehtiin neliöjuurimuunnokset, minkä jälkeen työkokemus ($p = .366$) ja koira-avusteisuuden kokemus ($p = .466$) olivat normaalisti jakautuneet mutta suurin osa yksittäisten väittämien vastauksista ei edelleenkään.

Kuvassa 2 esitetään sirontakuviot selittäjien sekä keskiarvosummamuuttujien välisistä yhteyksistä. Kuvioiden perusteella ei ollut silmämääräisesti havaittavissa selviä lineaarisia yhteyksiä minkään muuttujaparin välillä. Sama päti myös yksittäisten väittämien ja selittäjien yhteyksiin. Koska parametrinen korrelaatiokertoimen oletus muuttujien normaalijakautuneisuudesta ei neliöjuurimuunnostenkaan jälkeen toteutunut, muuttujien väliset yhteydet eivät näyttäneet lineaarisilta ja otoskoko ($N = 41$) oli pieni, päädyttiin käyttämään korrelaatioiden tarkastelussa epäparametrista Spearmanin järjestyskorrelaatiokerrointa. Kaikki korrelaatiot laskettiin alkuperäisillä arvoilla.

Kuva 2. *Sirontakuviot selittäjien ja keskiarvosummamuuttujien välisistä yhteyksistä: a) työkokemus ja kommunikatiiviset toiminnot, b) työkokemus ja kognitio, c) koira-avusteisen työskentelyn kokemus ja kommunikatiiviset toiminnot, d) koira-avusteisen työskentelyn kokemus ja kognitio*

3.4 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimuksessa noudatettiin hyvää tieteellistä käytäntöä ja akateemista rehellisyyttä. Tutkimukseen osallistuminen oli vapaaehtoista eikä osallistumisesta maksettu palkkiota. Kyselyn alussa osallistujille esitettiin tutkimustiedote, jossa kerrottiin, että vastaamisen voi keskeyttää ilman erillistä syytä ja seuraamuksia, eivätkä tiedot tallennu järjestelmään kyselyn keskeytyessä. Osallistujalle tiedotettiin, ettei kyselyssä kerätä suoria tunnistetietoja. Ikä, sukupuoli ja koulutus mainittiin esimerkkeinä kyselyssä kerättävistä epäsuorista tunnistetiedoista. Osallistujille kerrottiin, etteivät yksittäiset henkilöt ole tunnistettavissa kyselystä tehtävistä tulosraporteista. Osallistujalle annettiin vielä linkki tutkimuksen tietosuojailmoitukseen. Kyselyyn liittyvät tiedot luettuaan osallistuja antoi suostumuksen tutkimukseen osallistumisesta.

Kyselyn alussa tiedotettiin myös aineistojen säilyttämiseen ja käsittelyyn liittyvistä käytännöistä. Aineisto säilytetään Turun yliopiston tietoturvalisessa Seafire-pilvipalvelussa salasanalla suojatussa kansiossa. Kansioon on pääsy vain tutkimusryhmän jäsenillä. Lisäksi tulevaisuudessa aineiston käsittelyyn saattaa osallistua muitakin logopedian pro gradu - tutkielman tekijöitä. Aineistosta tullaan julkaisemaan opinnäytetöiden lisäksi tieteellisiä tutkimusartikkeleita, ja tutkimusta esitellään kansallisissa ja kansainvälisissä konferensseissa. Tutkimuksen arvioitu päättymisaika on viimeistään 31.12.2027. Kerättyä aineistoa tullaan säilyttämään 15 vuotta tutkimuksen päättymisen jälkeen. Aineisto jaetaan mahdollisesti avoimessa aineistotietokannassa (esim. osf.io). Tämä on avoimen tieteen periaatteiden mukaista toimintaa, jolla mahdollistetaan muidenkin tutkijoiden pääsy aineistoon. Tällöin epäsuorat tunnistetiedot muokataan tai poistetaan niin, ettei yksittäistä osallistujaa voi tunnistaa aineistosta missään tilanteessa. Tietoja ei luovuteta kolmansille osapuolille, eikä EU:n tai ETA:n ulkopuolisille alueille.

4 Tulokset

Tässä tutkielmassa tarkasteltiin sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten havaintoja koira-avusteisten menetelmien vaikutuksista heidän asiakkaidensa kommunikatiivisiin toimintoihin ja kognitioon. Samalla tutkittiin, ovatko ammattilaisten havainnot näihin teemoihin liittyvien kykyjen kohentumisesta yhteydessä toisiinsa. Lisäksi tutkittiin, oliko työkokemuksen tai koira-avusteisen työn kokemuksen määrän ja ammattilaisten havaintojen välillä yhteyttä. Tulokset pohjautuvat kyselytutkimukseen, jossa ammattilaiset antoivat vastauksen väittämiin koira-avusteisuuden vaikutuksista asteikolla 0–100 (0 = täysin eri mieltä, 50 = ei samaa eikä eri mieltä, 100 = täysin samaa mieltä). Ammattilaisten työkokemuksen ja koira-avusteisen työskentelyn kokemuksen määrä ilmoitettiin kyselyssä kokonaisina vuosina.

4.1 Havainnot koira-avusteisuuden vaikutuksista kommunikatiivisiin toimintoihin

Kyselyyn vastanneiden ammattilaisten vastausten keskiarvo kaikista asiakkaan kommunikatiivisia toimintoja koskevista väittämistä oli 67.4 ja keskihajonta 9.1. Ammattilaisten vastauksista suurimmat keskiarvot olivat asiakkaan keskusteluihin osallistumisen ja sosiaalisissa tilanteissa sopivalla tavalla käyttäytymisen kykyjä koskevissa väittämässä. Pienimmät keskiarvot olivat asiakkaan luetun ymmärtämisen ja kirjallisen itseilmaisun kykyjä koskevien väittämien vastauksissa. Taulukossa 4 on kuvattu tarkemmin kunkin väittämän vastausten tunnusluvut.

Taulukko 4

Kommunikatiivisiin toimintoihin liittyvien väittämien vastausten tunnusluvut

Väittäjä	Vastaukset väittämiin (välillä 0–100)				
	<i>KA</i>	<i>Md</i>	<i>KH</i>	<i>min</i>	<i>max</i>
1. Asiakkaan kyky ymmärtää kuulemaansa (esim. ohjeita) on parantunut.	67.0	67.0	15.4	42	100
2. Asiakkaan looginen ajattelu ja päättelykyky on kehittynyt (esim. asiakas ilmaisee ajatuksensa johdonmukaisesti).	63.1	61.0	13.6	49	100
3. Asiakkaan puheilmaisu on kehittynyt.	72.1	71.0	16.0	50	100
4. Asiakkaan kyky osallistua keskusteluihin on parantunut.	82.0	80.0	11.7	56	100
5. Asiakkaan luetunymmärtäminen on kehittynyt.	54.3	50.0	14.4	2	99

6. Asiakkaan kyky ilmaista itseään kirjoittamalla on parantunut.	55.5	50.0	10.7	35	85
7. Asiakkaan kyky käyttäytyä sosiaalisissa tilanteissa niihin sopivalla tavalla on parantunut.	77.9	77.0	12.7	50	100

Kaikki eri väittämiin liittyvien havaintojen väliset tilastollisesti merkitsevät korrelaatiot olivat positiivisia ja ne vaihtelivat välillä $.31 \leq r_s \leq .70$. Korrelaatioiden tarkastelun perusteella useimmin arvolla $r_s > .40$ muihin olivat yhteydessä havainnot väittämästä ”asiakkaan luetunymmärtäminen on kehittynyt”. Väittämään liittyvät havainnot olivat yhteydessä neljän muun väittämän havaintoihin. Vahvin yhteys löydettiin väittämiin ”asiakkaan luetunymmärtäminen on kehittynyt” ja ”asiakkaan kyky ilmaista itseään kirjoittamalla on parantunut” liittyvien havaintojen välillä. Väittämään ”asiakkaan looginen ajattelu ja päättelykyky on kehittynyt” liittyvien havaintojen ja muiden väittämien havaintojen välillä oli vähiten tilastollisesti merkitseviä yhteyksiä. Kyseiseen väittämään liittyvät havainnot olivat tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä vain kahden muun väittämän havaintoihin. Havaintojen väliset korrelaatiot on esitetty taulukossa 5.

Taulukko 5*Korrelaatiomatriisi kommunikatiivisiin toimintoihin liittyvistä havainnoista*

Väittäjä	1.		2.		3.		4.		5.		6.		7.	
	r_s	p	r_s	p	r_s	p	r_s	p	r_s	p	r_s	p	r_s	p
1. Asiakkaan kyky ymmärtää kuulemaansa (esim. ohjeita) on parantunut.	1	.												
2. Asiakkaan looginen ajattelu ja päättelykyky on kehittynyt (esim. asiakas ilmaisee ajatuksensa johdonmukaisesti).	.45**	.003	1	.										
3. Asiakkaan puheilmaisuus on kehittynyt.	.10	.524	.20	.202	1	.								
4. Asiakkaan kyky osallistua keskusteluihin on parantunut.	.18	.269	.23	.149	.49**	.001	1	.						
5. Asiakkaan luetunymmärtäminen on kehittynyt.	.29	.065	.22	.170	.46**	.002	.46**	.003	1	.				
6. Asiakkaan kyky ilmaista itseään kirjoittamalla on parantunut.	.33*	.033	.06	.696	.33*	.038	.38*	.013	.70**	<.001	1	.		
7. Asiakkaan kyky käyttäytyä sosiaalisissa tilanteissa niihin sopivalla tavalla on parantunut.	.38*	.013	.31*	.047	.27	.094	.70**	<.001	.51**	<.001	.36*	.020	1	.

* tilastollisesti merkitsevä $p < .05$ ** tilastollisesti merkitsevä $p < .01$

4.2 Havainnot koira-avusteisuuden vaikutuksista kognitioon

Kyselyyn vastanneiden ammattilaisten vastausten keskiarvo kaikista asiakkaan kognitiota koskevista väittämistä oli 72.7 ja keskihajonta 9.7. Ammattilaisten vastauksista suurimmat keskiarvot olivat asiakkaan empatiakykyä ja toisten tunnetilojen tunnistamisen kykyä koskevissa väittämässä. Pienimmät keskiarvot olivat tapahtumien pääkohdista kertomisen ja keskustelun rytmisissä pysymisen kykyihin liittyvissä väittämässä. Taulukossa 6 on kuvattu tarkemmin kunkin väittämän vastausten tunnusluvut.

Taulukko 6

Kognitioon liittyvien väittämien vastausten tunnusluvut

Väittäjä	Vastaukset väittämiin (välillä 0–100)				
	<i>KA</i>	<i>Md</i>	<i>KH</i>	<i>min</i>	<i>max</i>
1. Asiakas kykenee pysymään mukana keskustelun rytmisissä paremmin.	65.5	65.0	15.8	30	96
2. Asiakkaan kyky pysyä keskustelun aiheessa on parantunut.	69.1	69.0	16.0	29	100
3. Asiakkaan taito odottaa vuoroaan on kehittynyt.	76.7	79.0	16.0	50	100
4. Asiakas kykenee kertomaan tapahtumien pääkohdat paremmin.	64.2	60.0	15.8	50	100
5. Asiakkaan kyky ymmärtää syy-seuraussuhteita on kehittynyt.	71.1	72.0	15.5	50	100
6. Asiakkaan kyky tunnistaa toisten tunnetiloja on kehittynyt.	79.4	82.0	12.8	50	100
7. Asiakkaan empatiakyky on parantunut.	82.6	85.0	14.8	50	100

Kaikki eri väittämiin liittyvien havaintojen väliset tilastollisesti merkitsevät korrelaatiot olivat positiivisia ja ne vaihtelivat välillä $.33 \leq r_s \leq .58$. Korrelaatioiden tarkastelun perusteella havainnoista useimmin arvolla $r_s > .40$ muihin olivat yhteydessä väittämään ”asiakkaan taito odottaa vuoroaan on kehittynyt” liittyvät havainnot. Väittämän havainnot olivat yhteydessä neljän muun väittämän havaintoihin. Vahvin yhteys havaittiin väittämiin ”asiakas kykenee pysymään mukana keskustelun rytmisissä paremmin” ja ”asiakas kykenee kertomaan tapahtumien pääkohdat paremmin” liittyvien havaintojen välillä. Kyseisten väittämien havainnot olivat kuitenkin yhteydessä vain toisiinsa eivätkä tilastollisesti merkitsevästi

ollenkaan muiden väittämien havaintoihin. Havaintojen väliset korrelaatiot on esitetty taulukossa 7.

Taulukko 7

Korrelaatiomatriisi kognitioon liittyvistä havainnoista

Väittäjä	1.		2.		3.		4.		5.		6.		7.	
	r_s	p	r_s	p	r_s	p	r_s	p	r_s	p	r_s	p	r_s	p
1. Asiakas kykenee pysymään mukana keskustelun rytmissä paremmin.	1	.												
2. Asiakkaan kyky pysyä keskustelun aiheessa on parantunut.	.29	.064	1	.										
3. Asiakkaan taito odottaa vuoroaan on kehittynyt.	.10	.532	.42**	.007	1	.								
4. Asiakas kykenee kertomaan tapahtumien pääkohdat paremmin.	.58**	<.001	.28	.079	.10	.523	1	.						
5. Asiakkaan kyky ymmärtää syy-seuraussuhteita on kehittynyt.	.16	.325	.33*	.033	.43**	.005	.27	.087	1	.				
6. Asiakkaan kyky tunnistaa toisten tunnetiloja on kehittynyt.	.19	.238	.17	.276	.50**	<.001	.23	.144	.36*	.020	1	.		
7. Asiakkaan empatiakyky on parantunut	.14	.388	.33*	.037	.50**	<.001	.04	.818	.22	.177	.48**	.002	1	.

* tilastollisesti merkitsevä $p < .05$

** tilastollisesti merkitsevä $p < .01$

4.3 Työkokemuksen ja koira-avusteisen työn kokemuksen yhteys havaintoihin koira-avusteisuuden vaikutuksista

Ammattilaisten oman alan työkokemuksen määrän ja kommunikatiivisten toimintojen väittämien vastauksista muodostetun keskiarvosummamuuttujan välillä ei havaittu yhteyttä ($r_s(41) = .17, p = .301$). Myöskään koira-avusteisen työskentelyn kokemuksen määrän ja kommunikatiivisiin toimintoihin liittyvän keskiarvosummamuuttujan välillä ei havaittu yhteyttä ($r_s(41) = .09, p = .568$).

Työkokemuksen ja koira-avusteisen työn kokemuksen määrän ja yksittäisiin väittämiin liittyvien havaintojen välisiä korrelaatioita tarkasteltiin myös erikseen. Kommunikatiivisia toimintoja käsittelevän osion ensimmäisen väittämän (”asiakkaan kyky ymmärtää kuulemaansa on parantunut”) vastausten ja työkokemuksen määrän välillä havaittiin kohtalainen positiivinen yhteys. Kuuden muun väittämän vastausten ja työkokemuksen määrän välillä sen sijaan ei ollut viitteitä tilastollisesti merkitsevistä yhteyksistä. Tarkemmat tiedot tuloksista kommunikatiivisiin toimintoihin liittyvien yksittäisten väittämien osalta on kuvattu taulukossa 8. Myös koira-avusteisen työskentelyn kokemuksen määrän ja osion ensimmäisen väittämän (”asiakkaan kyky ymmärtää kuulemaansa on parantunut”) vastausten välillä havaittiin kohtalainen positiivinen yhteys. Kuuden muun väittämän vastausten ja koira-avusteisen työskentelyn kokemuksen määrän välillä ei ollut viitteitä tilastollisesti merkitsevistä yhteyksistä. Tarkemmat tiedot tuloksista kommunikatiivisiin toimintoihin liittyvien yksittäisten väittämien osalta on kuvattu taulukossa 8.

Taulukko 8

Kommunikatiivisiin toimintoihin liittyvien havaintojen ja työkokemuksen sekä koira-avusteisen työn kokemuksen määrän väliset korrelaatiot

Väittäjä	Työkokemuksen määrä		Koiravusteisen työn kokemuksen määrä	
	r_s	p	r_s	p
1 Asiakkaan kyky ymmärtää kuulemaansa (esim. ohjeita) on parantunut.	.34*	.029	.33*	.034
2 Asiakkaan looginen ajattelu ja päättelykyky on kehittynyt (esim. asiakas ilmaisee ajatuksensa johdonmukaisesti).	-.00	.990	-.03	.854
3 Asiakkaan puheilmaisuus on kehittynyt.	.21	.194	.02	.903

4 Asiakkaan kyky osallistua keskusteluihin on parantunut.	-02	.918	-.09	.595
5 Asiakkaan luetunymmärtäminen on kehittynyt.	.11	.503	.04	.812
6 Asiakkaan kyky ilmaista itseään kirjoittamalla on parantunut.	-.05	.771	-.03	.841
7 Asiakkaan kyky käyttäytyä sosiaalisissa tilanteissa niihin sopivalla tavalla on parantunut.	.22	.177	.16	.323

* tilastollisesti merkitsevä $p < .05$

Työkokemuksen ja asiakkaan kognitioon liittyvän keskiarvosummamuuttujan välillä ei ollut tilastollisesti merkitsevää yhteyttä ($r_s(41) = .26, p = .103$). Myöskään koira-avusteisuuden kokemuksen ja asiakkaan kognitioon liittyvän keskiarvosummamuuttujan välillä ei havaittu viitteitä tilastollisesti merkitsevästä yhteydestä ($r_s(41) = .11, p = .488$).

Kognitiota käsittelevään osioon kuuluvien yksittäisten väittämien ja työkokemuksen määrän välisten korrelaatioiden tarkastelun perusteella kolmen väittämän vastausten ja työkokemuksen määrän välillä havaittiin kohtalainen positiivinen yhteys. Näitä väittämiä olivat ”asiakkaan taito odottaa vuoroaan on kehittynyt”, ”asiakkaan kyky ymmärtää syy-seuraussuhteita on kehittynyt” ja ”asiakkaan kyky tunnistaa toisten tunnetiloja on kehittynyt”. Neljän muun väittämän vastausten ja työkokemuksen määrän välillä sen sijaan ei ollut viitteitä tilastollisesti merkitsevistä yhteyksistä. Koira-avusteisen työskentelyn kokemuksen määrän ja kognition osion kolmannen väittämän (”asiakkaan taito odottaa vuoroaan on kehittynyt”) vastausten välillä havaittiin kohtalainen positiivinen yhteys. Kuuden muun väittämän vastausten ja koira-avusteisen työskentelyn kokemuksen määrän välillä ei ollut viitteitä tilastollisesti merkitsevistä yhteyksistä. Tarkemmat tiedot tuloksista kognitioon liittyvien yksittäisten väittämien osalta on kuvattu taulukossa 9.

Taulukko 9

Kognitioon liittyvien havaintojen ja työkokemuksen sekä koira-avusteisen työn kokemuksen määrän väliset korrelaatiot

Väittäjä	Työkokemuksen määrä		Koira-avusteisen työn kokemuksen määrä	
	r_s	p	r_s	p
1 Asiakas kykenee pysymään mukana keskustelun rytmissä paremmin.	.10	.525	.09	.564
2 Asiakkaan kyky pysyä keskustelun aiheessa on parantunut.	-.04	.796	-.19	.231
3 Asiakkaan taito odottaa vuoroaan on kehittynyt.	.43**	.005	.37*	.017
4 Asiakas kykenee kertomaan tapahtumien pääkohdat paremmin.	-.07	.666	.01	.964
5 Asiakkaan kyky ymmärtää syy-seuraussuhteita on kehittynyt.	.32*	.039	.18	.269
6 Asiakkaan kyky tunnistaa toisten tunnetiloja on kehittynyt.	.32*	.040	.03	.843
7 Asiakkaan empatiakyky on parantunut.	.24	.128	-.02	.884

* tilastollisesti merkitsevä $p < .05$

** tilastollisesti merkitsevä $p < .01$

5 Pohdinta

Tämän tutkielman tavoitteena oli selvittää koira-avusteisesti työskentelevien sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten näkemyksiä koira-avusteisuuden vaikutuksista heidän asiakkaidensa kommunikatiivisiin toimintoihin ja kognitioon. Samalla tutkittiin, ovatko ammattilaisten havainnot näihin teemoihin liittyvien kykyjen kohentumisesta yhteydessä toisiinsa. Tällä pyrittiin saamaan viitteitä siitä, ovatko kyselytutkimukseen valitut väittämät mitanneet luotettavasti samaa ilmiötä eli kommunikatiivisia toimintoja tai kognitiota. Lisäksi tarkasteltiin, onko ammattilaisten työkokemuksella tai koira-avusteisen työskentelyn kokemuksella yhteyttä heidän näkemyksiinsä koira-avusteisuuden vaikutuksista. Aiheita tutkittiin keväällä 2023 toteutetun kyselytutkimuksen aineiston pohjalta. Kyselyyn oli vastannut 41 tavoitteellisesti koira-avusteisesti työskentelevää sosiaali- ja terveysalan ammattilaista ympäri Suomen. Kyselyssä ammattilaiset vastasivat muihin teemoihin liittyvien kysymysten ohella kysymyksiin koira-avusteisuuden vaikutuksista asiakkaan vuorovaikutustaitoihin emotionaalisten, kommunikatiivisten ja fyysisten toimintojen sekä kognition osalta.

Kyselyyn vastanneista ammattilaisista valtaosa koki koira-avusteisuuden vaikuttaneen positiivisesti asiakkaidensa kommunikatiivisiin toimintoihin ja kognitioon. Kommunikatiivisten toimintojen osiossa suurimmat arvot väittämien vastauksissa havaittiin asiakkaan keskusteluihin osallistumisen sekä sosiaalisissa tilanteissa sopivalla tavalla käyttäytymisen kykyä koskevissa väittämissä. Tulosten voidaan tulkita viittaavan siihen, että ammattilaiset kokivat koira-avusteisuuden vaikuttaneen eniten näihin kommunikatiivisten toimintojen osakykyihin. Kognition osalta koira-avusteisuuden koettiin vaikuttaneen eniten asiakkaan empatiakykyyn ja toisten tunnetilojen tunnistamisen kykyyn. Niin kommunikatiivisten toimintojen kuin kognition osiossa havaittiin muutamien väittämien vastausten olevan yhteydessä toisiinsa. Lisäksi havaittiin pidemmän työkokemuksen olevan yhteydessä suurempiin arvoihin asiakkaan kuullun ymmärtämisen, vuoron odottamisen, syy-seuraussuhteiden ymmärtämisen sekä toisten tunnetilojen tunnistamisen kykyä koskevissa vastauksissa. Pidemmän koira-avusteisen työskentelyn kokemuksen havaittiin myös olevan yhteydessä suurempiin arvoihin asiakkaan kuullun ymmärtämisen ja vuoron odottamisen kykyjen osalta.

5.1 Näkemykset koira-avusteisuuden vaikutuksista kommunikatiivisiin toimintoihin

Kommunikatiivisten toimintojen osalta koira-avusteisuuden koettiin vaikuttaneen eniten keskusteluihin osallistumisen sekä sosiaalisissa tilanteissa sopivalla tavalla käyttäytymisen kykyihin. Aiemmissa tutkimuksissa on käsitelty hyvin eri tavoin määriteltyjä vuorovaikutukseen ja kommunikaatioon liittyviä kykyjä. Esimerkiksi kykyä ”keskusteluihin osallistuminen” ei ole tarkasteltu yleensä sellaisenaan, joten aiempia tutkimuksia on tässä yhteydessä tarpeellista tulkita kykyyn läheisesti liittyvien muiden toimintojen kautta. Koira-avusteisuuden on todettu esimerkiksi lisänneen lasten ja puheterapeuttien välisiä vuorovaihtoja keskusteluissa sekä lasten käyttämien puheilmalsujen määrää (Sherrill & Hengst, 2022), minkä voidaan ajatella liittyvän vahvasti myös kohentuneeseen kykyyn osallistua keskusteluun. Sosiaalisissa tilanteissa sopivalla tavalla käyttäytymisen kyvyn lisääntyminen koira-avusteisuuden ansiosta on ilmennyt esimerkiksi autismikirjon lasten parissa tilanteeseen sopivien vastausten antamisen sekä kysymysten esittämisen lisääntymisenä (Fung, 2015; Grigore & Rusu, 2014). Viimeksi mainitut toiminnot on toisaalta mahdollista käsittää myös samanaikaisesti keskusteluun osallistumisen kyvyn kohentumisena.

Luetun ymmärtämisen ja kirjallisen itseilmaisun kyvyn suhteen ammattilaiset eivät vastausten keskiarvon perusteella ottaneet kantaa siihen, onko koira-avusteisuudella havaittu vaikutuksia vai ei. Tämä tulos ei anna tukea aiemmalle tutkimustiedolle, jonka perusteella koira-avusteisuuden positiivisista vaikutuksista on näyttöä ainakin luetun ymmärtämiseen ja muihin lukutaitoihin liittyen (esim. Hall ym., 2016). Voikin olla hyvä pohtia, olisiko kasvatus- ja opetuslalla koira-avusteisesti työskenteleville ammattilaisille toteutetussa tutkimuksessa tullut vahvemmin esiin näkemyksiä koira-avusteisuuden hyödyistä lukemisen ja kirjoittamisen suhteen. Luku- ja kirjoitustaidon tukemisen voidaan olettaa olevan enemmän esillä esimerkiksi alakoulussa työskentelevien opettajien arjessa. Tämän vuoksi opettajien näkemykset koira-avusteisuuden vaikutuksista luku- ja kirjoitustaitoihin voivat erota sosiaali- ja terveyslalla työskentelevien näkemyksistä.

5.2 Näkemykset koira-avusteisuuden vaikutuksista kognitioon

Kognitioon liittyvien väittämien osalta ammattilaiset kokivat koira-avusteisuuden vaikuttaneen eniten asiakkaan empatiakyvyn sekä toisten tunnetilojen tunnistamisen kyvyn kehittymiseen. Myös aiemman tutkimustiedon valossa empatiakyky voi vahvistua erilaisten koira-avusteisten interventioiden aikana (mm. Hergovich ym., 2002; Lahav ym., 2019).

Koira-avusteisuuden on myös todettu lisäävän toisten ihmisten tunnetilojen tunnistamisen kykyä (Stetina ym., 2011). MacDonaldin (2017) mallin kognition osatekijöiden kontekstissa empatiakyvyn ja tunnetilojen tunnistamisen kyvyn lisäksi tutkimuskirjallisuudesta löytyy koira-avusteisten interventioiden puolesta puhuvia tuloksia myös tarkkaavuuteen (esim. Schuck ym., 2015) liittyen. Koska kyselytutkimuksen väittämässä ei kysytty suoranaisesti ammattilaisten havainnoista asiakkaan tarkkaavuuden suhteen, eivät tulokset ole täysin verrattavissa juuri tarkkaavuutta käsitteleviin tutkimuksiin. Tiettyjen väittämässä kuvattujen kykyjen voidaan kuitenkin nähdä liittyvän oleellisesti myös tarkkaavuuden kykyyn. Kyky pysyä keskustelun aiheessa oli ammattilaisten näkemysten perusteella kohentunut. Käytännössä tarkkaavuuden kohentuessa huomion pitäminen keskustelussa muiden ärsykkeiden sijaan saattaisi myös onnistua paremmin.

Myös oman vuoron odottamisen kyvyn suhteen tulokset viittasivat siihen, että ammattilaiset kokivat keskimääräisesti koira-avusteisuudella olleen positiivinen vaikutus. Yhden tapaustutkimuksen mukaan koira-avusteinen interventio tukikin autismikirjon lapsella jaetun tarkkaavuuden lisäksi juuri odottamisen taitoa (Fung, 2015). Kyselyyn vastanneista ammattilaisista yli 80 % oli työskennellyt koira-avusteisesti neuropsykiatristen häiriöiden parissa, joten on mahdollista, että vastaavia vaikutuksia on havaittu juuri esimerkiksi autismikirjon asiakkailla. Tällaisia suoria johtopäätöksiä ei kuitenkaan voida tehdä, sillä asiakasryhmiin liittyviä yksityiskohtia ei tässä kyselyssä selvitetty tarkemmin, eikä siksi ole mahdollista yhdistää tiettyjen kykyjen kohentumista juuri tiettyihin asiakasryhmiin.

Kognitionon liittyvistä kyvyistä ammattilaiset kokivat koira-avusteisuuden vaikuttaneen vähiten asiakkaan kykyyn pysyä mukana keskustelun rytmissä sekä kykyyn kertoa tapahtumien pääkohdista. Näihin kykyihin liittyvät havainnot olivat keskimääräisesti kuitenkin huomattavasti neutraalista näkemyksestä poikkeavia. Näin ollen voidaan siis todeta, että ammattilaiset kokivat koira-avusteisuuden vaikuttaneen positiivisesti keskimääräisesti kaikkiin kognition osakykyihin.

5.3 Ammattilaisten havaintojen väliset yhteydet

Tässä tutkimuksessa kommunikatiivisia toimintoja ja kognitiota lähestyttiin seitsemän eri osakykyihin viittaavan väittämän kautta. Kyseiset väittämät oli muodostettu muun muassa MacDonaldin (2017) kognitiivisen kommunikaation kompetenssin mallia hyödyntäen. Koska vastaavaa teoreettista mallia ei ole ennen käytetty tällaisen tutkimuksen yhteydessä, haluttiin

korrelaatioita tarkastelemalla saada suuntaa antavaa tietoa väittämien kyvystä mitata kommunikatiivisten toimintojen ja kognition osakykyjen kehittymistä. Koska kyselyn väittämät oli muodostettu pohjautuen vuorovaikutusta, kommunikaatiota ja kognitiota käsittelevään tutkimuskirjallisuuteen, oletettiin yhteyksiä väittämien vastausten välillä löytyvän. Tässä yhteydessä käsitteellä ”ammattilaisten havainnot” tarkoitettiin kyselytutkimuksen osallistujien vastauksia asiakkaiden kykyjä koskeviin väittämiin.

Tulosten perusteella kommunikatiivisia toimintoja käsittelevässä osiossa havainnot asiakkaan luetun ymmärtämisen kyvyn kohentumisesta olivat useimmin yhteydessä muihin kommunikatiivisten toimintojen osakykyihin liittyviin havaintoihin. Näitä kykyjä olivat puheilmaisuus, keskusteluihin osallistuminen, kirjallinen itseilmaisuus ja sosiaalisissa tilanteissa käyttäytyminen. Kykyjen välillä havaitut yhteydet antavat viitteitä siitä, että vaikka ammattilaiset eivät olleet keskimäärin ottaneet kantaa koira-avusteisuuden vaikutuksista luetun ymmärtämisen kykyyn, näyttäisi se kuitenkin kehittyvän samanaikaisesti edellä mainittujen kykyjen kanssa. Havainnot asiakkaan loogisen ajattelun ja päättelykyvyn kehittymisestä olivat yhteydessä vain havaintoihin kuullun ymmärtämisen sekä sosiaalisissa tilanteissa sopivalla tavalla käyttäytymisen kykyjen kehittymisestä. Vahvimmin keskenään olivat yhteydessä havainnot luetun ymmärtämisen sekä kirjallisen itseilmaisun kykyjen kehittymisestä. Luku- ja kirjoitustaidon voidaan olettaa kehittyvän vahvasti rinnakkain, joten erityisesti yhteys näihin kykyihin liittyvien havaintojen välillä oli odotettavissa.

Kognition osalta havainnot asiakkaan vuoron odottamisen kyvyn kohentumisesta olivat useimmin yhteydessä muihin kognition osakykyihin liittyviin havaintoihin. Näitä kykyjä olivat keskustelun aiheessa pysyminen, syy-seuraussuhteiden ymmärtäminen, toisten tunnetilojen tunnistaminen ja empatiakyky. Monenlaisten muiden kognitiivisten taitojen voidaan ajatella liittyvän oleellisesti vuoron odottamisen kykyyn, ja toisaalta oman vuoron odottaminen on oleellinen kyky muiden kykyjen kehityksen mahdollistumisessa. Tämä voisi selittää sitä, että kyky näyttäisi kohenevan samanaikaisesti edellä mainittujen kykyjen kanssa. Vahvimmin keskenään yhteydessä olivat havainnot keskustelun rytmisissä pysymisen sekä tapahtumien pääkohdista kertomisen kykyjen kehittymisestä. Nämä kyvyt olivat kuitenkin yhteydessä vain toisiinsa. Kuten aiemmin mainittu, nämä kyvyt olivat kaikista kognition osakyyvistä ne, joiden koettiin koira-avusteisuuden ansiosta kohentuneen vähiten. Käytännössä siis näyttäisi siltä, että kun koira-avusteisuuden on havaittu vaikuttavan muihin kykyihin, ei keskustelun rytmisissä pysyminen tai tapahtumien pääkohdista kertominen kuitenkaan ole kehittynyt samassa tahdissa. Siksi onkin oleellista pohtia, onko näitä kykyjä

ylipäättään yleensä pyritty kuntouttamaan koira-avusteisessa työskentelyssä tai ovatko osallistujat havainnoineet niiden kehittymistä yhtä tehokkaasti kuin muiden kykyjen.

Kaiken kaikkiaan korrelaatioiden tarkastelun perusteella asiakkaiden kykyjen kohenemiseen liittyvistä havainnoista vain osa oli yhteydessä havaintoihin muista osa-alueen kyvyistä. Tämän perusteella onkin tarpeen tarkastella kriittisesti kyselyn väittämien kykyä mitata haluttuja ilmiöitä. Toisaalta nyt löydetty havaintojen väliset yhteydet antavat osaltaan viitteitä siitä, että mukaan on valittu lupaavasti keskenään korreloivia ja näin ollen mahdollisesti yhteisen faktorin jakavia muuttujia. Kommunikatiivisten toimintojen osalta yhteinen faktori saattaisi löytyä korrelaatioiden perusteella esimerkiksi puheilmaisun, keskusteluihin osallistumisen ja luetunymmärtämisen kykyjen väliltä tai luetunymmärtämisen ja kirjallisen itseilmaisun väliltä. Kognition osalta vuoron odottamisen, toisten tunteiden tunnistamisen kyvyn ja empatiakyvyn väliltä saattaisi löytyä yhteinen faktori.

Koska havainnot loogisen ajattelun ja päättelyn, keskustelun rytmisessä pysymisen sekä tapahtumien pääkohdista kertomisen kyvyistä korreloivat vain harvan muun väittämän kanssa, olisi erityisesti näiden osalta tarpeellista pohtia tarkemmin niiden soveltuvuutta kokonaisvaltaiseen kommunikatiivisten toimintojen tai kognition mittaamiseen. Vastaavaa teoreettista mallia, eli esimerkiksi kognition jakoa seitsemään osakykyyn, ei ole ennen käytetty tällaisen tutkimuksen yhteydessä. Siksi jatkossa olisi tarpeellista kiinnittää huomiota kyselyn rakenteen sopivuuteen ja kehittämiseen faktorianalyysin keinoin.

5.4 Työkokemuksen ja koira-avusteisen työskentelyn kokemuksen yhteys ammattilaisten näkemyksiin

Kolmas tutkimuskysymys koski työkokemuksen ja koira-avusteisen työskentelyn kokemuksen yhteyttä ammattilaisten havaintoihin koira-avusteisuuden vaikutuksista heidän asiakkaidensa kommunikatiivisiin toimintoihin tai kognitioon. Vastaavaa asiaa ei ole tutkittu aiemmin Suomessa eikä kansainvälisestääkään tutkimuskirjallisuudesta löytynyt tietoa aiheesta. Tässä tutkielmassa aihetta tutkittiinkin mielenkiinnosta selvittää ammattilaisten taustatekijöiden mahdollisia yhteyksiä heidän kyselytutkimuksessa antamiinsa vastauksiin. Ensisijaisena hypoteesina oletettiin, että kokeneemmat ammattilaiset ovat havainneet enemmän koira-avusteisuuden vaikutuksia asiakkaan kommunikatiivisten toimintojen ja kognition kykyjen kohentumisen suhteen.

Analyysin perusteella ei saatu viitteitä siitä, että työkokemus tai koira-avusteisen työskentelyn kokemus olisivat yhteydessä kokonaisvaltaisesti ammattilaisten näkemyksiin koira-avusteisuuden vaikutuksista. Sen sijaan tarkasteltaessa ammattilaisten näkemyksiä yksittäisten osakykyjen suhteen, havaittiin, että työkokemuksen määrän kasvaessa myös ammattilaisten vastausten arvot koira-avusteisuuden vaikutuksista olivat korkeampia asiakkaan kuullun ymmärtämisen, vuoron odottamisen, syy-seuraussuhteiden ymmärtämisen sekä tunnetilojen tunnistamisen kykyjen osalta. Koira-avusteisen työskentelyn kokemuksen määrän taas havaittiin olevan positiivisesti yhteydessä havaintoihin kuullun ymmärtämisen ja vuoron odottamisen kyvyistä.

Edellä mainittujen tulosten perusteella voitaisiin ajatella, että mitä enemmän oman alansa työkokemusta tai koira-avusteisen työskentelyn kokemusta ammattilaisilla on, sitä todennäköisemmin he tunnistavat koira-avusteisen työskentelyn positiivisia vaikutuksia edellä mainittuihin kommunikatiivisiin tai kognitiivisiin kykyihin. Näiden kykyjen osalta tulos oli alun perin asetetun hypoteesin mukainen. Tästä taas voisi johtaa ajatusta edelleen siihen, että mahdollisesti nämä yhteydet voisivat kertoa siitä, että kokeneemmat ammattilaiset pystyvät hyödyntämään koira-avusteisuutta tehokkaammin asiakkaidensa kanssa edellä mainittujen kykyjen kuntoutuksen suhteen. On myös esimerkiksi mahdollista, että pitkään omalla alallaan toimineet ammattilaiset ovat kehittäneet kyvyn havaita hienovaraisemmin asiakkaidensa edistymistä. He saattavat tunnistaa kokemattomampia ammattilaisia paremmin pieniä muutoksia asiakkaan käyttäytymisessä, mikä voi heijastua myönteisempiin arvioihin asiakkaan kykyjen kehittymisestä. Tällöin ei olisi siis kyse siitä, etteivätkö koira-avusteisesti työskentelevän kokemattomankin ammattilaisen asiakkaan kyvyt olisi menetelmän ansiosta kohentuneet, vaan että kokemattomampi ammattilainen ei ehkä havaitsisi näitä muutoksia yhtä hyvin kuin kokeneempi.

Tämän tutkimuksen pohjalta ei voida tehdä päätelmiä todellisista syistä havaituille ammattilaisten näkemysten ja kokemuksen määrän välisille yhteyksille mainittujen kykyjen osalta. Tuloksiin liittyvien johtopäätösten osalta on huomioitava, että kyseessä on epäparametristen korrelaatiokertoimien tarkastelu melko pienessä otoksessa. Lisätutkimuksen toteuttaminen aiheesta kontrolloiden muita mahdollisia selittäviä tekijöitä, kuten koira-avusteisuuteen kouluttautuneisuutta, olisikin oleellista tarkempien päätelmien tekemiseksi.

5.5 Tutkielman vahvuudet ja rajoitteet

Kyselytutkimuksen suhteellisen pieni otoskoko ($N = 41$) voidaan nähdä sekä vahvuutena että heikkoutena. Otoskoko on rajoittava tekijä tutkimukseen liittyvien analyysien osalta, mutta toisaalta tutkimusaiheeseen nähden se on melko suuri. Kyselytutkimuksella tavoitettiin kattavasti eri hyvinvointialueilla työskenteleviä eri sosiaali- ja terveysalan ammattiryhmien työntekijöitä, jotka oman arvionsa perusteella työskentelevät tavoitteellisesti koira-avusteisesti. Esimerkiksi Hautamäen ja kumppaneiden (2018) eläinavusteisuutta käsittelevään katsaukseen sisällytetyissä yksilöhaastatteluissa oli mukana viisi terapeuttia ja ryhmähaastatteluissa neljä. Vaikka terapeuttien määrä oli tässä tutkielmassa käsiteltyyn kyselytutkimukseen nähden pieni, katsauksen haastattelujen hyödyt olivat siinä, että osallistujilta saatiin kattavasti avoimia vastauksia eri teemoihin, mikä osaltaan mahdollisti aiheen tarkastelun yksityiskohtaisemmin. Voidaan ajatella, että Suomessa koira-avusteisuuden tutkimuksen parissa tarvitaan yhtä lailla sekä kyselytutkimuksen tyyppisiä kvantitatiiviseen analyysiin painottuvia tutkimuksia että vahvemmin laadullista menetelmiä käyttäviä tutkimuksia. Kyselytutkimuksessa osallistujien määrän vuoksi on mahdollista saada paremmin yleistettävissä olevat tulokset kuin pienen ryhmän haastatteluilla.

Eläinlajin merkitystä terapian vaikutuksiin pitäisi Chiticin ja kumppaneiden (2012) mukaan pyrkiä erittelemään jatkotutkimuksissa tarkemmin. Tämän tutkielman koira-avusteisuuden keskittyvän näkökulman voidaan nähdä vastaavan osaltaan juuri tähän jatkotutkimustarpeeseen. Esimerkiksi sosiaalipedagoginen hevostoiminta on ensimmäisiä Suomessa vahvemmin jalansijaa saaneita eläinavusteisia intervention muotoja, kun 2010-luvun aikana on alettu kiinnostua vielä aiempaa enemmän eläinavusteisen työskentelyn hyödyistä (Lipponen & Vehmasto, 2019). Koira-avusteisen työskentelymuodon vakiinnuttaminen vaatii erityisesti lisää tutkimustietoa teemasta, ja tämän tutkielma osaltaan mahdollistaa tuon tietoaution täydentämistä.

Eläinavusteisuuden yleisiä vaikutuksia on tutkittu jo paljon, joten sen sijaan tulevaisuudessa olisi tarpeen tarkastella terapiamuodon vaikutusta rajattuihin teemoihin (mm. Chitic ym., 2012; Wagner ym., 2022). Tässä tutkielmassa vuorovaikutustaitojen tarkastelun rajaaminen kommunikatiivisiin toimintoihin ja kognitioon sekä niihin liittyviin kykyihin vahvistaa entisestään tämän tutkielman luotettavuutta ja tuo toivottua rajatumpaa näkökulmaa koira-avusteisuuden vaikutuksista. Esimerkiksi tutkielman teoriataustaa oli tämän rajaamisen ansiosta mahdollista laajentaa yksityiskohtaisemmaksi kuin tilanteessa, jossa tässä

tutkielmassa olisi käsitelty kaikkia neljää MacDonalidin (2017) kognitiivisen kommunikaation kompetenssin mallin (ks. kuva 1) mukaista osa-aluetta.

Koska tässä tutkielmassa tarkasteltiin ammattilaisten subjektiivisia näkemyksiä koira-avusteisuuden vaikutuksista, ei tulosten vertailu suoraan aiempaan satunnaiskontrolloituihin tutkimuksiin perustuvaan tietoon ole yhtä suoraviivaista kuin kokeellisessa tutkimuksessa. Voikin olla tarpeellista pohtia, vastaavatko kyselyyn osallistuneiden ammattilaisten näkemykset koira-avusteisuuden vaikutuksista asiakkaiden kykyjen todellista kehitystä koira-avusteisen työskentelyn myötä. Kentällä koira-avusteisesti toimivia ammattilaisia tulee hyvin erilaisista lähtökohdista; osalla on taustalla koulutus eläinavusteisiin menetelmiin soveltuvuuskokeineen ja työnäyttöineen, ja osa työskentelee täysin ilman työmuotoon liittyvää koulutusta. Lisäksi esimerkiksi oman alan työkokemus voi itsessään vaikuttaa kykyyn arvioida laadukkaasti asiakkaan edistymistä. Jos ammattilainen ei suhtaudu koira-avusteisiin menetelmiin tarpeeksi kriittisesti jokaisen asiakkaan kohdalla ja toteuta asiakkaan arviointia mahdollisimman objektiivisin keinoin, voi olla, että kyselyn vastauksissa korostuu liiankin vahvasti koira-avusteisuuden vaikutus asiakkaiden kykyjen kohentumiseen. Tällöin tuloksissa tapahtuisi vääristymää, ja tulokset esittäisivät koira-avusteisuuden vaikutukset vahvempina kuin ne todellisuudessa olisivatkaan.

Erialaisten mahdollisten vastaustyylien kirjo ja niiden kontrolloinnin puute on yksi tämän tutkielman laatua heikentävistä tekijöistä. Välillä 0–100 arvon 50 (”ei samaa eikä eri mieltä”) tai sen lähellä olevan luvun antaminen vastaukseksi voi kertoa erilaisista ilmiöistä osallistujien joukossa. Ammattilaiset eivät esimerkiksi ole omien asiakkaidensa kanssa välttämättä arvioineet alkujaankaan tiettyjä väittämien kuvaamia kykyjä tasoltaan normaalia matalammiksi, ja tämän vuoksi koira-avusteisuuden vaikutusten havaitseminen kyvyn suhteen ei ehkä ole todennäköistä. Yksi vaihtoehto on myös se, että ammattilaiset kyllä työskentelevät koira-avusteisesti väittämien kuvaamien kykyjen kuntoutuksen suhteen asiakkaidensa kanssa, mutta eivät yksinkertaisesti ole havainneet silti koira-avusteisuuden vaikuttaneen kyvyn kehittymiseen. Kolmantena vaihtoehtona vastauskäyttäytymiseen voisi ehdottaa sitä, että syy arvon 50 valitsemiseen on se, että osallistujan asiakkaista osa on koira-avusteisen työskentelyn aikana kehittynyt kyvyn suhteen ja osa taas ei. Neutraalin vaihtoehdon valinta voisi silloin siis kuvata näiden eri asiakkaiden kykyihin liittyvien havaintojen keskiarvoa.

On syytä myös huomioida, että kyselyyn vastanneet ammattilaiset ovat vastanneet väittämiin omista ammattirooleistaan käsin. Esimerkiksi fysioterapeutin, puheterapeutin ja

psykoterapeutin koulutukset ovat kaikki toisistaan vahvasti eroavia ja niissä painotetaan erilaisia kuntoutuksellisia näkökulmia. Lisäksi osallistujat olivat työskennelleet hyvin erilaisten asiakasryhmien parissa, joten myös se, minkä asiakasryhmien kautta väittämiä tarkastelee, vaikuttaa väittämiin vastaamiseen. Esimerkiksi ainoastaan mielenterveyden häiriöiden tai päihdehäiriöiden parissa työskentelevä sosionomi saattaisi vastata kommunikatiivisia toimintoja koskeviin väittämiin hyvin eri lähtökohdista kuin erilaisten vuorovaikutuksen ja kommunikaation häiriöiden parissa työskentelevä puheterapeutti.

5.6 Jatkotutkimusehdotuksia

Koira-avusteisuuteen liittyvät tutkimukset ovat tutkimusasetelmiensa, interventioita toteuttavien ammattilaisten, interventioon osallistuvien asiakasryhmien ja esimerkiksi tutkimuksissa käytettyjen arviointimenetelmien osalta hyvin vaihtelevia. Tutkimuskentän metodologiset ongelmat mainitaankin useissa eläinavusteisuutta käsittelevissä katsauksissa tulevaisuuden tutkimuksissa huomioitavana seikkana (mm. Jain ym., 2019; Klimova ym., 2019; Rehn ym., 2023). Nämä kyseisiin haasteisiin liittyvät näkökulmat korostuvat myös tässä esitetyissä jatkotutkimusehdotuksissa tämän tutkielman aiheen teoriataustaan perehtymisen sekä tutkielman tulosten yleistettävyyteen ja luotettavuuteen liittyvien ongelmien vuoksi.

Jatkossa sosiaali- ja terveysalalla tapahtuvan vuorovaikutustaitoja tukevan koira-avusteisuuden tutkimuksessa voisi olla aiheellista keskittyä tarkastelemaan ammattilaisten näkemyksiä kerrallaan yhden ammattiryhmän sisällä. Tällöin voitaisiin paremmin kontrolloida koulutustaustan ja työnkuvan vaikutusta ammattilaisten tekemiin havaintoihin. Tähän kyselytutkimukseen saatiin kahdeksan puheterapeutin vastaukset. Olisikin mielenkiintoista tarkastella tämän saman aineiston pohjalta erikseen juuri puheterapeuttien näkemystä asiakkaan kommunikatiivisten toimintojen ja kognition kykyjen kehittymisen kannalta. Lisäksi useammalle puheterapeutille toteutetuilla haastatteluilla voitaisiin laajentaa laadullista tietoa koira-avusteisuuden merkityksestä asiakkaan vuorovaikutustaitoihin puheterapian yhteydessä.

Ammattiryhmien kontrolloinnin lisäksi olisi tärkeää kontrolloida myös asiakasryhmiä, joiden parissa sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset toimivat. Asiakasryhmästä riippuen koira-avusteisessa työskentelyssä kohdatut tarpeet ja haasteet voivat olla toisistaan hyvinkin poikkeavia. Olisikin siis hyödyllistä tarkastella yhden tutkimuksen sisällä yhtä asiakasryhmää

ja koira-avusteisuuden vaikutuksia kyseiselle ryhmälle tyypillisten haasteiden suhteen. Tutkimuksen laadun kannalta paras ratkaisu olisi varmasti tutkia yhtä asiakasryhmää yhden ammattiryhmän yhteydessä. Toisaalta voisi olla kiinnostavaa vertailla yhden asiakasryhmän sisällä myös sitä, arvioivatko esimerkiksi puheterapeutit jotain muuta ammattiryhmää positiivisemmin asiakkaan vuorovaikutuskykyjen kohentumista koira-avusteisen työskentelyn aikana. Tällöin olisikin tärkeää kiinnittää huomiota siihen, että tutkimukseen saataisiin mahdollisimman hyvin edustusta kustakin tutkitusta ammattiryhmästä, jotta luotettavia vertailuja olisi mahdollista tehdä.

Lisäksi olisi tarpeen pohtia myös sitä, kuvastavatko tutkimuksen tulokset ammattilaisten havaintoja pääasiassa vain niissä tilanteissa, kun he ovat toimineet koira-avusteisesti asiakkaan kanssa. Kyselyssä ei kontrolloitu sitä, ovatko asiakkaiden taidot ammattilaisten näkemyksen mukaan kohentuneet myös koira-avusteisuuden ulkopuolella esimerkiksi kotona arjessa. Tällaisen teeman tarkempi tarkastelu voisi toteutua esimerkiksi sisällyttämällä jatkotutkimuksiin myös asiakkaiden lähiympäristön näkemyksiä asiakkaan vuorovaikutustaitojen kohentumisesta. Olisi tarpeellista tutkia koira-avusteisuutta myös asiakkaiden näkökulmasta. Vain harva tutkimus on käsitellyt kuntoutujan näkökulmaa koira-avusteisuuden hyödyistä omassa kuntoutuksessaan, joten tälle on selkeä tarve jatkossakin myös Suomessa toteutetuissa tutkimuksissa (Hautamäki ym., 2018). Myös tällainen tutkimus voitaisiin kohdentaa suoraan koskemaan vain tiettyä asiakasryhmää, tai sitten laajemmin kartoittaa esimerkiksi kyselytutkimuksen keinoin eri syistä koira-avusteisen kuntoutuksen parissa olevien asiakkaiden näkemyksiä.

Myös kyselyn sisällöllä voitaisiin jatkossa avartaa ymmärrystä siitä, miten koira-avusteisuus Suomessa sosiaali- ja terveysalalla toimii. Nykyinen kyselytutkimus sisälsi runsaasti erilaisia kysymyksiä vuorovaikutustaitoihin liittyvien tekijöiden lisäksi myös muun muassa koiran tehtävistä sekä muita yksittäisiä kysymyksiä koira-avusteisen työskentelyn toteutumisesta. Jatkossa yhden kyselytutkimuksen sisällä olisi hyödyllistä kysyä ammattilaisilta kattavammin rajatusta temasta, esimerkiksi vuorovaikutuksen kommunikatiivisista toiminnoista, ja siihen liittyvistä havainnoista. Tällä tavalla toteutetusta tutkimuksesta voisi olla mahdollista tehdä luotettavampia johtopäätöksiä kuin tästä tutkielmasta, joka vasta sivuaa yksittäisiä teemoja.

Tässä tutkielmassa ammattilaisten näkemyksien ja työkokemuksen sekä koira-avusteisen työskentelyn kokemuksen määrän välisten yhteyksien tutkimisen perusteella mahdollisia yhteyksiä oli havaittavissa tietyissä kommunikatiivisiin toimintoihin ja kognition liittyvissä

kyvyissä. Kommunikatiivisiin toimintoihin liittyvän kuullun ymmärtämisen kyvyn osalta ammattilaisten näkemysten havaittiin olevan yhteydessä sekä heidän työkokemuksensa että koira-avusteisen työskentelyn kokemukseen. Vastaavasti näkemykset kognitioon liittyvästä vuoron odottamisen kyvystä olivat yhteydessä kumpaankin selittävään muuttajaan, ja se oli myös kaikista kyvyistä vahvimmin korreloiva kummankin muuttujan kanssa. Erityisesti näiden kykyjen osalta voisi jatkossa olla kiinnostavaa perehtyä tarkemmin siihen, löydetäänkö vastaavia yhteyksiä myös uusissa tutkimuksissa ja onko taustalla muita selittäviä tekijöitä. Tällainen tekijä saattaisi olla esimerkiksi kokemuksen määrän sijaan se, onko ammattilainen kouluttautunut koira-avusteiseen työskentelyyn jotenkin. Lisäksi saattaisi olla aiheellista tutkia, onko jollain tietyllä koulutusmuodolla muita vahvempi yhteys koira-avusteisuuden vaikutusten havaitsemiseen tai ylipäätään työmuodon toteutuksen onnistumiseen.

Yksi merkittävimpiä jatkotutkimuksen teemoja tarkasteltaessa koira-avusteisen työskentelyn vaikutuksia ihmisen vuorovaikutuskykyihin ovat koira-avusteisuuden vaikutusmekanismit. Wagnerin ja kumppaneiden (2022) eläinavusteisten interventioiden vaikutusmekanismeja käsittelevän 172 tutkimusta sisältäneen katsauksen mukaan nykyinen kansainvälinen tutkimus ei vielä kykene vastaamaan kysymykseen siitä, kuinka ja miksi eläinavusteisuus toimii. Heidän mukaansa näihin vaikutusmekanismeihin perehtyville lisätutkimuksille onkin edelleen merkittävä tarve kyseisen tietoaukon täyttämiseksi. Tämän tutkielman kyselytutkimusaineisto antaa jo hyvin viitteitä siitä, millaisia teemoja jatkossa voisi olla tarpeen erityisesti tarkastella. Olisikin mielenkiintoista selvittää tarkemmin, mitkä tekijät koira-avusteisuudessa vaikuttavat esimerkiksi keskusteluun osallistumisen ja sosiaalisissa tilanteissa sopivalla tavalla käyttäytymisen kykyihin, joiden osalta tulosten mukaan oli havaittu eniten kohentumista. Todennäköisesti kyseessä on monen tekijän summa, mutta olisi tärkeää voida eritellä näitä tekijöitä, jotta koira-avusteisuuden merkitystä voitaisiin perustella entistä paremmin sekä kehittää kyseisen työmuodon laatua tulevaisuudessa tehokkaammin.

5.7 Lopuksi

Tämän tutkielman tulosten perusteella suomalaisten sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten näkemysten mukaan koira-avusteisuus on tukenut erilaisten asiakkaiden kommunikatiivisia toimintoja ja kognitiota. Sosiaali- ja terveysalalla on useita ammattilaisia, jotka käyttävät koira-avusteisia menetelmiä asiakastyössä, mutta heidän kokemuksiaan niistä tarkennettujen teemojen, kuten asiakkaiden vuorovaikutustaitojen kehittymisen suhteen, on kartoitettu vasta hyvin rajallisesti. Tämän tutkielman tulokset tuovat esiin ammattilaisten näkemyksiä

menetelmien vaikutuksista asiakkaan kommunikatiivisiin toimintoihin ja kognitioon liittyvien osakykyjen suhteen. Tulokset voivat auttaa koira-avusteisia menetelmiä harkitsevia ammattilaisia alkuun heidän pohtiessaan menetelmän soveltuvuutta asiakkailleen. Tieto siitä, että muut ammattilaiset ovat kokeneet esimerkiksi asiakkaan keskusteluihin osallistumisen kyvyn ja empatiakyvyn kohentuneen voi motivoida ammattilaisia kokeilemaan menetelmää sellaisten asiakkaiden kanssa, joilla on tarve saada tukea juuri tällaisissa taidoissa.

Ammattilaisten näkemysten selvittäminen on yksi tapa saada lisätietoa koira-avusteisuuden vaikutuksista. Subjektiiivisiin näkemyksiin pohjaavilla tuloksilla ei kuitenkaan ole mahdollista tehdä päätelmiä siitä, millaisten vaikutusmekanismien kautta koira-avusteisuus käytännössä vaikuttaa erilaisiin vuorovaikutukseen liittyviin kykyihin. Näkemysten kartoittamisen lisäksi tulevaisuudessa tarvitaan suomalaisten sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten toteuttamaan koira-avusteiseen työhön liittyvää vaikuttavuustutkimusta myös objektiivisemmilla keinoilla, kuten kokeellisena tutkimuksena. Niin ammattilaisten omiin kokemuksiin kuin kokeelliseen tutkimusasetelmaan pohjaavat tutkimukset voivat jatkossa vahvistaa näyttöön perustuvaa toimintaa (EBP) koira-avusteisten menetelmien osalta. Lisäksi tulevaisuudessa olisi tarpeen kartoittaa myös asiakkaiden kokemuksia koira-avusteisuudesta vuorovaikutustaitojen kuntoutuksessa.

Tämän tutkielman tulokset ovat ensisijaisesti suuntaa antava katsaus siihen, miten hyödyllisenä koira-avusteisuus koetaan suomalaisten sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten keskuudessa asiakkaiden kommunikatiivisten toimintojen ja kognition osalta. Edelleen on suuri tarve selvittää tarkemmin sitä, millaisten asiakkaiden kanssa ja miten toteutettuna koira-avusteisuuden hyötyjä on havaittu. Ammatillisen koira-avusteisen työskentelyn kirjavat käytännöt ja vähäinen suomalaisessa asiakastyössä toteutettu tutkimus rajoittaa osaltaan työmuodon laadukasta toteutusta kliinisessä työssä. Tulevaisuudessa Suomessa toteutettavien laadukkaiden tutkimusten avulla voitaisiinkin mahdollisesti vielä vahvistaa tutkimusnäyttöön perustuvaa koira-avusteista työskentelyä yhtenä varteenotettavana vaihtoehtona muiden vuorovaikutustaitoja tukevien menetelmien joukossa.

Lähteet

- Ávila-Álvarez, A., Alonso-Bidegain, M., De-Rosende-Celeiro, I., Vizcaíno-Cela, M., Larrañeta-Alcalde, L., & Torres-Tobío, G. (2020). Improving social participation of children with autism spectrum disorder: Pilot testing of an early animal-assisted intervention in Spain. *Health & Social Care in the Community*, 28(4), 1220–1229. <https://doi.org/10.1111/hsc.12955>
- ASHA. (2024). Evidence-based practice. Haettu 9.5.2024 osoitteesta <https://www.asha.org/Research/EBP/>
- Baek, S., Lee, Y., & Sohng, K. (2020). The psychological and behavioural effects of an animal-assisted therapy programme in Korean older adults with dementia. *Psychogeriatrics*, 20(5), 645–653. <https://doi.org/10.1111/psyg.12554>
- Barak, Y., Savorai, O., Mavashev, S., & Beni, A. (2001). Animal-assisted therapy for elderly schizophrenic patients. *The American journal of geriatric psychiatry*, 9(4), 439–442.
- Barker, S., Knisely, J., McCain, N., Schubert, C., & Pandurangi, A. (2010). Exploratory study of stress-buffering response patterns from interaction with a therapy dog. *Anthrozoös*, 23(1), 79–91. <https://doi.org/10.2752/175303710X12627079939341>
- Beetz, A., Uvnäs-Moberg, K., Julius, H., & Kotrschal, K. (2012). Psychosocial and psychophysiological effects of human-animal interactions: The possible role of oxytocin. *Frontiers in Psychology*, 3. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2012.00234>
- Ben-Itzhak, E., & Zachor, D. A. (2021). Dog training intervention improves adaptive social communication skills in young children with autism spectrum disorder: A controlled crossover study. *Autism: The International Journal of Research and Practice*, 25(6), 1682–1693. <https://doi.org/10.1177/13623613211000501>
- Bolt, C., Heath, J., & Moss, D. (2022). Exploring the therapeutic opportunities, challenges and psychological mechanisms of integrating dogs into psychological therapies with adults. *Complementary Therapies in Clinical Practice*, 47(101564). <https://doi.org/10.1016/j.ctcp.2022.101564>
- Chen, C. R., Hung, C. F., Lee, Y. W., Tseng, W. T., Chen, M. L., & Chen, T. T. (2022). Functional outcomes in a randomized controlled trial of animal-assisted therapy on middle-aged and older adults with schizophrenia. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(10). <https://doi.org/10.3390/ijerph19106270>

- Chitic, V., Rusu, A. S., & Szamoskozi, S. (2012). The effects of animal assisted therapy on communication and social skills: A meta-analysis. *Transylvanian Journal of Psychology, 13*(1).
- Curry, B. A., Donaldson, B., Vercoe, M., Filippo, M., & Zak, P. J. (2015). Oxytocin responses after dog and cat interactions depend on pet ownership and may affect interpersonal trust. *Human-Animal Interaction Bulletin*.
<https://doi.org/10.1079/hai.2015.0008>
- Davies, F., Shepherd, H. L., Beatty, L., Clark, B., Butow, P. & Shaw, J. (2020). Implementing web-based therapy in routine mental health care: Systematic review of health professionals' perspectives. *Journal of Medical Internet Research, 22*(7), e17362.
<https://doi.org/10.2196/17362>
- Elmacı, D., & Cevizci, S. (2015). Dog-assisted therapies and activities in rehabilitation of children with cerebral palsy and physical and mental disabilities. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 12*(5), 5046–5060.
<https://doi.org/10.3390/ijerph120505046>
- Ervast, L. & Raukola-Lindblom, M. (2021). *Hevoset ja koirat eläinavusteisessa työssä: Tutkittua tietoa ja kokemuksia*. Sanasilta Oy.
- Fredrickson-MacNamara, M. & Butler, K. (2006). The art of animal selection for animal-assisted activity and therapy programs. Teoksessa Fine, A. H. (toim.), *Handbook on animal-assisted therapy: Theoretical foundations and guidelines for practice* (2. painos., s. 121-147). Academic Press.
- Friesen, L. (2010). Exploring animal-assisted programs with children in school and therapeutic contexts. *Early Childhood Education Journal, 37*(4), 261–267.
<https://doi.org/10.1007/s10643-009-0349-5>
- Fung, S. C. (2015). Increasing the social communication of a boy with autism using animal-assisted play therapy: A case report. *Advances in Mind-Body Medicine, 29*(3), 27–31.
- Gee, N. R., Crist, E. N., & Carr, D. N. (2010). Preschool children require fewer instructional prompts to perform a memory task in the presence of a dog. *Anthrozoös, 23*(2), 173–184. <https://doi.org/10.2752/175303710X12682332910051>
- Gee, N. R., Rodriguez, K. E., Fine, A. H., & Trammell, J. P. (2021). Dogs supporting human health and well-being: A biopsychosocial approach. *Frontiers in Veterinary Science, 8*, 630465. <https://doi.org/10.3389/fvets.2021.630465>

- Grigore, A. A., & Rusu, A. S. (2014). Interaction with a therapy dog enhances the effects of social story method in autistic children. *Society & Animals: Journal of Human-Animal Studies*, 22(3), 241–261. <https://doi.org/10.1163/15685306-12341326>
- Hall, S. S., Gee, N. R., & Mills, D. S. (2016). Children reading to dogs: A systematic review of the literature. *PLOS ONE*, 11(2), e0149759. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0149759>
- Handlin, L., Hydbring-Sandberg, E., Nilsson, A., Ejdebäck, M., Jansson, A., & Uvnäs-Moberg, K. (2011). Short-term interaction between dogs and their owners: Effects on oxytocin, cortisol, insulin and heart rate—An exploratory study. *Anthrozoös*, 24(3), 301–315. <https://doi.org/10.2752/175303711X13045914865385>
- Hautamäki, L., Ramadan, F., & Vilhunen, T. (2021). *Millainen on hyvä eläinavusteinen interventio? Käsikirja eläinavusteisten menetelmien laadukkaaseen toteuttamiseen eri toimintaympäristöissä*. Kela. Haettu 8.12.2023 osoitteesta <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/06a4187d-0911-4c46-8755-cc16ffbe0c08/content>
- Hautamäki, L., Ramadan, F., Ranta, P., Haapala, E., & Suomela-Markkanen T. (2018). *Eläinavusteinen terapia. Katsaus tutkimuskirjallisuuteen ja toimintaan Suomessa*. Kela. Haettu 10.10.2023 osoitteesta <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/73194ea1-7d02-435d-86af-824dbe2d25fe/content>
- Hergovich, A., Monshi, B., Semmler, G., & Zieglmayer, V. (2002). The effects of the presence of a dog in the classroom. *Anthrozoös*, 15(1), 37–50. <https://doi.org/10.2752/089279302786992775>
- Hill, J. R., Ziviani, J., & Driscoll, C. (2020). “The connection just happens”: Therapists’ perspectives of canine-assisted occupational therapy for children on the autism spectrum. *Australian Occupational Therapy Journal*, 67(6), 550–562. <https://doi.org/10.1111/1440-1630.12680>
- Hill, J., Ziviani, J., Driscoll, C., & Cawdell-Smith, J. (2019). Can canine-assisted interventions affect the social behaviours of children on the autism spectrum? A systematic review. *Review Journal of Autism and Developmental Disorders*, 6(1), 13–25. <https://doi.org/10.1007/s40489-018-0151-7>
- Jain, B., Syed, S., Hafford-Letchfield, T., & O’Farrell-Pearce, S. (2020). Dog-assisted interventions and outcomes for older adults in residential long-term care facilities: A

- systematic review and meta-analysis. *International journal of older people nursing*, 15(3), e12320. <https://doi.org/10.1111/opn.12320>
- Jorgenson, C. D., Clay, C. J., & Kahng, S. (2020). Evaluating preference for and reinforcing efficacy of a therapy dog to increase verbal statements. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 53(3), 1419–1431. <https://doi.org/10.1002/jaba.668>
- Kahilaniemi, E. (2016). *Eläinavusteinen interventio. Asiakkaan toiminnallisuuden tukeminen koira-avusteisin menetelmin*. Voimatassu Ky.
- Kihlström-Lehtonen, H. & Säkkinen, K. (2019). Koira-avusteinen työskentely Suomessa osana eläinavusteisia interventioita. Teoksessa Ylilauri, M. & Yli-Viikari, A. (toim.), *Kohti luonnollista hyvinvointia. Näkökulmia luontoperustaisen toiminnan kehittämiseen. Levón-instituutin julkaisuja*, 143, 145–156. Vaasan yliopisto. Haettu 10.10.2023 osoitteesta <https://osuva.uwasa.fi/bitstream/handle/10024/8172/978-952-476-861-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Klimova, B., Toman, J., & Kuca, K. (2019). Effectiveness of the dog therapy for patients with dementia - A systematic review. *BMC Psychiatry*, 19(1), 276. <https://doi.org/10.1186/s12888-019-2245-x>
- Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry. (2022). Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry. Haettu 20.11.2023 osoitteesta <http://www.kasvatus-kuntoutuskoirat.fi/>
- Kortesluoma, S. & Karlsson, H. (2011). Oksitosiini, kiintymyksen ja sosiaalisuuden neuroptidi. *Duodecim*, 127(9), 911–918.
- LaFrance, C., Garcia, L. J., & Labreche, J. (2007). The effect of a therapy dog on the communication skills of an adult with aphasia. *Journal of Communication Disorders*, 40(3), 215–224. <https://doi.org/10.1016/j.jcomdis.2006.06.010>
- Lahav, S., Sarid, O., & Kantor, H. (2019). Effects of a dog-training intervention on at-risk youth. *Anthrozoös*, 32(4), 533–540. <https://doi.org/10.1080/08927936.2019.1621539>
- Le Roux, M. C., Swartz, L., & Swart, E. (2014). The effect of an animal-assisted reading program on the reading rate, accuracy and comprehension of grade 3 students: A randomized control study. *Child & Youth Care Forum*, 43(6), 655–673. <https://doi.org/10.1007/s10566-014-9262-1>
- Levinson, B. M. (1962). The dog as a "co-therapist". *Mental Hygiene. New York*, 46, 59–65.
- Lindsay, S., & Thiyagarajah, K. (2021). The impact of service dogs on children, youth and their families: A systematic review. *Disability and Health Journal*, 14(3), 101012. <https://doi.org/10.1016/j.dhjo.2020.101012>

- Lipponen, M. & Vehmasto, E. (2019). Sosiaalipedagoginen hevostoiminta: Sosiaalista kasvua, hyvinvointia ja kuntoutumista tukevia palveluita hevosavusteisesti. *Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus*, 78. Luonnonvarakeskus (Luke). Haettu 11.1.2024 osoitteesta <https://jukuri.luke.fi/handle/10024/544978>
- Lipponen, M., Vainio, I., Ikäheimo, K., Mattila-Rautiainen, S., Raukola-Lindblom, M., & Paasonen, T. (2023). *Eläinavusteisuus Suomessa*. Eduskunnan eläinavusteinen työryhmä. Haettu 15.09.2023 osoitteesta <https://www.elainavusteinentyo.fi/elainavusteisuuden-maarittely/>
- Lipponen, M., Vehmasto, E., Lilja, T., Raussi, S., Kauppinen, T., Niemi, J. & Ovaska, U. (2022). Eläinavusteisuus vastuullisesti käyttöön hyvinvointialueiden ja kuntien palveluihin. *Luke Policy Brief*, 3. Haettu 20.10.2023 osoitteesta <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-448-7>
- Lobato Rincón, L. L., Rivera Martín, B., Medina Sánchez, M. Á., Villafaina, S., Merellano-Navarro, E., & Collado-Mateo, D. (2021). Effects of dog-assisted education on physical and communicative skills in children with severe and multiple disabilities: A pilot study. *Animals*, 11(6), 1741. <https://doi.org/10.3390/ani11061741>
- MacDonald, S. (2017). Introducing the model of cognitive-communication competence: A model to guide evidence-based communication interventions after brain injury. *Brain Injury*, 31(13–14), 1760–1780. <https://doi.org/10.1080/02699052.2017.1379613>
- Marks, G., & McVilly, K. (2020). Trained assistance dogs for people with dementia: A systematic review. *Psychogeriatrics*, 20(4), 510–521. <https://doi.org/10.1111/psyg.12529>
- Martin, F., & Farnum, J. (2002). Animal-assisted therapy for children with pervasive developmental disorders. *Western Journal of Nursing Research*, 24(6), 657–670. <https://doi.org/10.1177/019394502320555403>
- Martin, G. E., Lee, M., Bicknell, K., Goodkind, A., Maltman, N., & Losh, M. (2023). A longitudinal investigation of pragmatic language across contexts in autism and related neurodevelopmental conditions. *Frontiers in Neurology*, 14, 1155691. <https://doi.org/10.3389/fneur.2023.1155691>
- Nimer, J., & Lundahl, B. (2007). Animal-Assisted Therapy: A Meta-Analysis. *Anthrozoös*, 20(3), 225–238. <https://doi.org/10.2752/089279307X224773>
- Nummenmaa, L. (2021). *Tilastotieteen käsikirja*. Helsinki: Tammi.
- Quintavalla, F., Cao, S., Spinelli, D., Caffarra, P., Rossi, F. M., Basini, G., & Sabbioni, A. (2021). Effects of dog-assisted therapies on cognitive mnemonic capabilities in people

- affected by alzheimer's disease. *Animals*, *11*(5), 1366.
<https://doi.org/10.3390/ani11051366>
- Rehn, A. K., Caruso, V. R., & Kumar, S. (2023). The effectiveness of animal-assisted therapy for children and adolescents with autism spectrum disorder: A systematic review. *Complementary Therapies in Clinical Practice*, *50*, 101719.
<https://doi.org/10.1016/j.ctcp.2022.101719>
- Rodrigo-Claverol, M., Malla-Clua, B., Marquilles-Bonet, C., Sol, J., Jové-Naval, J., Sole-Pujol, M., & Ortega-Bravo, M. (2020). Animal-assisted therapy improves communication and mobility among institutionalized people with cognitive impairment. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, *17*(16). <https://doi.org/10.3390/ijerph17165899>
- Rodriguez, K. E., Bibbo, J., & O'Haire, M. E. (2022). Perspectives on facility dogs from pediatric hospital personnel: A qualitative content analysis of patient, family and staff outcomes. *Complementary Therapies in Clinical Practice*, *46*, 101534.
<https://doi.org/10.1016/j.ctcp.2022.101534>
- Schuck, S. E. B., Emmerson, N. A., Fine, A. H., & Lakes, K. D. (2015). Canine-assisted therapy for children with ADHD: Preliminary findings from the positive assertive cooperative kids study. *Journal of Attention Disorders*, *19*(2), 125–137.
<https://doi.org/10.1177/1087054713502080>
- Seivert, N. P., Cano, A., Casey, R. J., Johnson, A., & May, D. K. (2018). Animal assisted therapy for incarcerated youth: A randomized controlled trial. *Applied Developmental Science*, *22*(2), 139–153. <https://doi.org/10.1080/10888691.2016.1234935>
- Sherrill, M., & Hengst, J. A. (2022). Exploring animal-assisted therapy for creating rich communicative environments and targeting communication goals in subacute rehabilitation. *American Journal of Speech-Language Pathology*, *31*(1), 113–132.
https://doi.org/10.1044/2021_AJSLP-20-00284
- Stetina, B. U., Turner, K., Burger, E., Glenk, L. M., McElheney, J. C., Handlos, U., & Kothgassner, O. D. (2011). Learning emotion recognition from canines? Two for the road. *Journal of Veterinary Behavior*, *6*(2), 108–114.
<https://doi.org/10.1016/j.jveb.2010.11.004>
- Syrnyk, C., McArthur, A., Zwack, A., & Handelsman, A. (2023). Supporting young readers: A mixed-methods study of their literacy, behaviour and perceptions when reading aloud to dogs or adults. *Early Childhood Education Journal*, *51*(6), 1091–1105.
<https://doi.org/10.1007/s10643-022-01392-5>

- Tyssedal, M. K., Johnsen, E., Brønstad, A., & Skrede, S. (2023). Dog-assisted interventions for adults diagnosed with schizophrenia and related disorders: A systematic review. *Frontiers in Psychiatry, 14*, 1192075. <https://doi.org/10.3389/fpsyt.2023.1192075>
- Vehmasto, E. & Lipponen, M. (2021). Eläinavusteinen psykososiaalinen kuntoutus. *Duodecim, 137*, 1775–1780.
- Virta, S. (16.06.2022). Kun ammattilaisen työparina toimii eläin, saadaan aikaan inhimillisiä ja taloudellisia hyötyjä. *Vihreät*. Haettu 29.8.2023 osoitteesta <https://www.vihreat.fi/ajankohtaista/kun-ammattilaisen-tyoparina-toimii-elain-saadaan-aikaan-inhimillisia-jataloudellisia-hyotyja/>
- Wagner, C., Grob, C., & Hediger, K. (2022). Specific and non-specific factors of animal-assisted interventions considered in research: A systematic review. *Frontiers in Psychology, 13*, 931347. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.931347>
- Wijker, C., Leontjevas, R., Spek, A., & Enders-Slegers, M.-J. (2020). Effects of dog assisted therapy for adults with autism spectrum disorder: An exploratory randomized controlled trial. *Journal of Autism and Developmental Disorders, 50*(6), 2153–2163. <https://doi.org/10.1007/s10803-019-03971-9>

Liitteet

Liite 1. Kyselytutkimus koira-avusteisuudesta sosiaali- ja terveysalalla

Kyselytutkimus koira-avusteisuudesta sosiaali- ja terveysalalla

Page 1

Hyvä kyselyyn vastaaja,

tämän kyselytutkimuksen tarkoituksena on selvittää kokemuksia tavoitteellisesta koira-avusteisesta työskentelystä Suomessa sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten toteuttamana.

Voit vastata kyselyyn, jos:

- olet vähintään 18-vuotias
- työskentelet sosiaali- ja terveysalalla
- työskentelet tavoitteellisesti koira-avusteisesti.

Vaikka koira-avusteinen menetelmä ei olisi pääsääntöinen työskentelytapasi, toivomme että vastaat silti kyselyyn.

Koira-avusteinen työskentely on yleistynyt sosiaali- ja terveysalalla, mutta tutkimustietoa löytyy vielä vähäisesti. Tämän kyselytutkimuksen tavoitteena on kehittää koira-avusteista työskentelyä kerätyn tiedon pohjalta.

Kysymme ensin taustatietojasi, jonka jälkeen kysymme koiran kanssa työskentelystä ja siihen liittyvistä ajatuksistasi tarkemmin. Tämän jälkeen kyselyssä on osio vuorovaikutukseen liittyen. Kyselyyn vastaaminen vie noin 15-20 minuuttia.

Tutkimuksen eettisyys:

Tutkimus noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä (TENK). Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja maksutonta. Osallistumisesta ei makseta palkkiota. Sinulla on oikeus keskeyttää osallistumisesi tutkimukseen ilman erillistä syytä ja ilman seuraamuksia. Kyselylomakkeen täytön keskeytyessä tiedot eivät tallennu järjestelmään.

Tutkimuksen aikana ei kerätä suoria tunnistetietoja (IP-osoitetta, sähköpostia, nimeä, henkilötunnusta ym.). Tutkimuksessa kerätään epäsuoria tunnistetietoja (esim. ikä, sukupuoli ja koulutus). Yksittäiset henkilöt eivät ole tunnistettavissa tuloksetta.

Aineistoja säilytetään Turun yliopiston Seafile-palvelussa salasanalla suojatussa kansiossa, johon on pääsy vain tutkimusryhmän jäsenillä. Aineistosta tullaan julkaisemaan opinnäytetöitä ja tieteellisiä tutkimusartikkeleita sekä esittelemään tutkimusta kansallisissa ja kansainvälisissä konferensseissa.

Terveisin,

logopedian opiskelijat Iina Myllymäki, Irene Raunio ja Essi Ylönen

tutkimuksen vastuhenkilöt ja ohjaajat Ida Luotonen ja Marjaana Raukola-Lindblom

Mikäli teille tulee kysyttävää kyselyyn liittyen, voitte olla yhteydessä sähköpostitse ida.luotonen@utu.fi tai marjaana.raukola-lindblom@utu.fi

Tietosuojailmoitus:

<https://seafile.utu.fi/f/bcbe91cd7d1244ee9dfb/>

Annan suostumukseni tutkimukseen osallistumisesta Kyllä

1 Ikäsi? _____

Hei, tämä kysely on tarkoitettu yli 18-vuotiaille. Tällä kertaa tämä kysely ei koske sinua. Kiitos mielenkiinnosta!

2	Työskentelen sosiaali- ja terveysalalla	☐ Kyllä ☐ Ei
<p>Hei, tämä kysely on tarkoitettu sosiaali- ja terveysalalla työskenteleville. Tällä kertaa tämä kysely ei koske sinua. Kiitos mielenkiinnosta!</p>		
3	Työskentelen tavoitteellisesti koira-avusteisesti	☐ Kyllä ☐ Ei
<p>Hei, tämä kysely on tarkoitettu tavoitteellisesti koira-avusteisesti työskenteleville. Tällä kertaa tämä kysely ei koske sinua. Kiitos mielenkiinnosta!</p>		
4	Sukupuolesi?	☐ Mies ☐ Nainen ☐ Muu ☐ En halua kertoa
5	Millä hyvinvointialueella työskentelet? (voit valita useamman)	☐ Ahvenanmaa ☐ Etelä-Karjala ☐ Etelä-Pohjanmaa ☐ Etelä-Savo ☐ Helsingin kaupunki ☐ Itä-Uusimaa ☐ Kainuu ☐ Kanta-Häme ☐ Keski-Pohjanmaa ☐ Keski-Suomi ☐ Keski-Uusimaa ☐ Kymenlaakso ☐ Lappi ☐ Länsi-Uusimaa ☐ Pirkanmaa ☐ Pohjanmaa ☐ Pohjois-Karjala ☐ Pohjois-Pohjanmaa ☐ Pohjois-Savo ☐ Päijät-Häme ☐ Satakunta ☐ Vantaa ja Kerava ☐ Varsinais-Suomi
6	Mikä on sosiaali- ja terveysalan koulutuksesi? (voit valita useamman)	☐ Fysioterapeutti ☐ Lääkäri ☐ Psykologi ☐ Psykoterapeutti ☐ Puheterapeutti ☐ Sairaanholtaja ☐ Sosionomi ☐ Sosiaalityöntekijä ☐ Toimintaterapeutti ☐ Muu, mikä?
<p>Muu sosiaali- ja terveysalan koulutuksesi?</p> <p>_____</p>		
7	Kuinka monta vuotta olet työskennellyt koulutusta vastaavassa työssäsi? Vastaathan kokonaisina vuosina. Jos olet työskennellyt alle 6 kk, vastaathan "0".	<p>_____</p>

- 8 Kuinka monta vuotta olet käyttänyt koira-avusteisia menetelmiä työssäsi?
Vastaathan kokonaisina vuosina. Jos olet käyttänyt koira-avusteisia menetelmiä alle 6 kk, vastaathan "0".
-
- 9 Miten olet perehtynyt koira-avusteiseen työskentelyyn? (voit valita useamman)
- Olen suorittanut koulutuskokonaisuuden eläinavusteisuudesta.
 - Olen suorittanut kursseja ja/tai yksittäisiä koulutuspäiviä eläinavusteisuudesta.
 - Olen suorittanut työnäytön koiran kanssa.
 - Olen perehtynyt käytännön työssä saaden ohjausta koira-avusteiseen työskentelyyn.
 - Olen perehtynyt käytännön työn kokemusten kautta.
 - Olen opiskellut itsenäisesti eläinavusteista työskentelyä.
 - Muu, mikä?
-
- Miten muuten olet perehtynyt koira-avusteiseen työskentelyyn?
-
- 9b Millaisia koulutuksia toivoisit koira-avusteisesta työskentelystä?
-
- 10 Millainen tausta sinulla on eläinten parista ajalta ennen koira-avusteista työskentelyäsi? (Voit valita useamman)
- Minulla on tai on ollut koira/koiria.
 - Minulla on tai on ollut muita eläimiä.
 - Työskentelen tai olen työskennellyt eläinten kanssa.
 - Olen osallistunut eläimiin liittyvään toimintaan vapaa-ajallani.
 - Minulla ei ollut kokemusta eläimistä ennen koira-avusteisen työskentelyn aloittamista.
 - Muu, mikä?
-
- Minkälaista muuta taustaa sinulla on eläinten parista ajalta ennen koira-avusteista työskentelyäsi?
-
- 11a Työskentelen koira-avusteisesti (voit valita useamman):
- Lasten kanssa
 - Nuorten kanssa
 - Aikuisten kanssa
-
- 11b Toteutatko koira-avusteista työtä: (Voit valita useamman)
- Yksilömuotoisesti
 - Ryhmämuotoisesti
-
- 12 Asiakasryhmä, jonka kanssa olet työskennellyt koira-avusteisesti (voit valita useamman):
- Neuropsykiatriset häiriöt
 - Aivovamma
 - Kehitysvamma
 - Aivoverenkierron häiriöt
 - Muistisairaudet
 - Mielenterveyden häiriöt
 - Muu, mikä?

Tarkenna vielä, mikä neuropsykiatrinen häiriö? (voit valita useamman)	☐ Autismi ☐ ADHD ☐ Kehityksellinen kielihäiriö ☐ Oppimisvaikeudet ☐ Muu, mikä?
Mikä muu neuropsykiatrinen häiriö?	
Tarkenna vielä, mikä mielenterveyden häiriö? (voit valita useamman)	☐ Masennus ☐ Ahdistuneisuus ☐ Syömishäiriöt ☐ Skitsofrenia ☐ Päihdeongelmat ☐ Muu, mikä?
Mikä muu mielenterveyden häiriö?	
Tarkenna vielä, mikä muu asiakasryhmä?	
13 Miten asiakkaasi ovat ohjautuneet koira-avusteisen työskentelyn pariin? (voit valita useamman)	☐ Asiakkaat ovat saaneet sosiaali- ja terveydenhuollon lähetteen, jossa on määritelty koira-avusteinen toteutus. ☐ Asiakkaat ovat hakeutuneet itse koira-avusteiseen toteutukseen. ☐ Olen päätenyt yhdessä asiakkaiden kanssa koira-avusteiseen toteutukseen. ☐ Muu, mikä?
Miten muuten asiakkaasi ovat ohjautuneet koira-avusteisen työskentelyn pariin?	
14 Pidätkö säännöllisesti yhteyttä muihin koira-avusteisesti työskenteleviin ammattilaisiin?	☐ Kyllä ☐ En
Miten pidät yhteyttä muihin koira-avusteisesti työskenteleviin ammattilaisiin? (voit valita useamman)	☐ Seuraan somessa. ☐ Osallistun keskusteluun somessa. ☐ Keskustelen koira-avusteisesta työskentelystä kollegan kanssa tai moniammatillisesti (esim. kasvotusten, puhelimessa jne.). ☐ Työskentelen yhdessä koira-avusteisesti kollegan kanssa tai moniammatillisesti. ☐ Teen kehittämistyötä yhdessä kollegan kanssa tai moniammatillisesti. ☐ Teen kansainvälistä yhteistyötä. ☐ Muuten, miten?
Miten muuten pidät yhteyttä muihin koira-avusteisesti työskenteleviin ammattilaisiin?	
Minkä alan ammattilaisiin pidät yhteyttä?	

- 18h Tukea asiakkaasi tunteiden ja käyttäytymisen säätelyä.
- Täysin eri mieltä Ei samaa eikä eri mieltä Täysin samaa mieltä
-
- (Place a mark on the scale above)
-
- 18i Osallistua harjoitusten tekemiseen.
- Täysin eri mieltä Ei samaa eikä eri mieltä Täysin samaa mieltä
-
- (Place a mark on the scale above)
-
- 18j Tukea asiakastasi arjen toimintoihin osallistumisessa.
- Täysin eri mieltä Ei samaa eikä eri mieltä Täysin samaa mieltä
-
- (Place a mark on the scale above)
-
- Jos koiralla on joku muu tehtävä, niin mikä?
-
-
- 19 Oletko arvioinut koira-avusteisen työskentelyn vaikuttavuutta asiakkaan tavoitteiden saavuttamisessa?
- Kyllä
 En ole arvioinut
 En osaa sanoa
-
- Miten olet arvioinut koira-avusteisen työskentelyn vaikuttavuutta?
-
-
- 20 Miten koiraa on totutettu tai koulutettu koira-avusteiseen työskentelyyn?
-
-
- 21 Millaisia taitoja koira-avusteiseen työskentelyyn osallistuvalla koiralta edellytetään? (voit valita useamman)
- Koira kykenee ottamaan kontaktin asiakkaaseen.
 Koira kykenee osoittamaan kiinnostusta asiakasta kohtaan.
 Koira kykenee olemaan asiakkaan lähellä.
 Koira kykenee rauhoittumaan omalle paikalleen.
 Koira kykenee sietämään tavallisesta poikkeavaa liikkumistapaa.
 Koira kykenee sietämään tavallisesta poikkeavaa puhetapaa.
 Koira kykenee sietämään tavallisesta poikkeavaa käyttäytymistä.
 Koira kykenee sietämään erilaisia apuvälineitä.
 Koira kykenee suorittamaan pyynnöstä tehtäviä.
 Muu, mikä?
-
- Tarkenna vielä, mitä muita taitoja?
-
-
- 22 Miten opastat asiakasta koiran kanssa toimimiseen? (voit valita useamman)
- Kertomalla koiran luonteesta ja käyttäytymisestä.
 Tekemällä asiakkaan kanssa suunnitelman koiran roolista.
 Sopimalla koiraan liittyvistä säännöistä ja toimintatavoista.
 En mitenkään.
 Muulla tavoin, miten?

Millä muulla tavalla opastat asiakasta koiran kanssa toimimiseen?

- 23 Miten toimit, jos huomaat koiran kuormittuvan työskentelytilanteessa tai jos koira ei ole yhteistyökykyinen? (voit valita useamman)
- Olen ennakoinut asian mahdollistamalla koiran itsenäisen poistumisen tilasta.
 - Ohjaan koiraan toisenlaiseen toimintaan.
 - Poistan koiran kokonaan tilasta.
 - Poistan koiran tilanteesta, mutta koira jää samaan tilaan.
 - Ohjaan asiakasta toimimaan toisin.
 - Muutan omaa toimintaani tilanteessa.
 - En huomioi asiaa.
 - Muulla tavoin, miten?

Millä muulla tavalla toimit?

- 24 Onko koira-avusteisesta työskentelystä jouduttu luopumaan kesken asiakasjakson?
- Kyllä
 Ei

- 24b Mitkä syyt ovat johtaneet koira-avusteisesta työskentelystä luopumiseen? (voit valita useamman)
- Asiakkaaseen liittyvät syyt
 - Ammattilaiseen liittyvät syyt
 - Koiraan liittyvät syyt
 - Tilaan liittyvät syyt
 - Työyhteisöön liittyvät syyt
 - Muut syyt, mitkä?

Mitkä asiakkaaseen liittyvät syyt?

Mitkä ammattilaiseen liittyvät syyt?

Mitkä koiraan liittyvät syyt?

Mitkä tilaan liittyvät syyt?

Mitkä työyhteisöön liittyvät syyt?

Mistä muusta syystä koira-avusteisesta työskentelystä on luovuttu?

- 25 Miten arvioit koira-avusteisen työskentelyn riskejä?
- Teen riskikartoituksen
 - Arvioin muulla tavoin
 - En arvioi

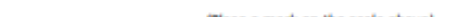

Millä muulla tavoin arvioit riskejä?

- 26 Hyödynnetäänkö koira silloin kun se ei ole paikalla työskentelytilanteessa? Esim. Keskustellaan asiakkaan kanssa aikaisemmin koiran kanssa tehdyistä harjoitteista.
- Kyllä, aina
 Kyllä, joskus
 Ei
-

Jos koira ei ole paikalla työskentelytilanteessa, niin millaisia vaikutuksia sillä on kommunikointiin? Esim. Vaikuttaako asiakkaan aktiivisuuteen vuorovaikutustilanteissa?

Seuraavaksi keskitymme vuorovaikutustaitoihin. Vuorovaikutus on osallistujien yhteistyötä, joka koostuu kommunikaatiotaitojen lisäksi erilaisista emotionaalisista, kognitiivisista ja fyysisistä tekijöistä. Tutkimusten mukaan eläinavusteisella työskentelyllä voidaan vaikuttaa vuorovaikutustaitoihin. Tässä osiossa kysymme havaintojasi vuorovaikutuksesta koira-avusteisessa työskentelyssä. Pohdi vastauksia yleisellä tasolla.

- 27 Millaisia käsityksiä sinulla on koira-avusteisen työskentelyn vaikutuksesta seuraaviin vuorovaikutustaitojen osa-alueisiin?
Emotionaalisiin toimintoihin liittyvät havainnot:
-
- 27a Asiakkaan mieliala on kohentunut.
	Täysin eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Täysin samaa mieltä
	(Place a mark on the scale above)		
-
- 27b Asiakkaan turhautuminen ja vihaisuus on vähentynyt.
	Täysin eri mieltä	Ei samaa eikä erimieltä	Täysin samaa mieltä
	(Place a mark on the scale above)		
-
- 27c Asiakkaan iloisuus on lisääntynyt.
	Täysin eri mieltä	Ei samaa eikä erimieltä	Täysin samaa mieltä
	(Place a mark on the scale above)		
-
- 27d Asiakkaan kyky rentoutua on lisääntynyt.
	Täysin eri mieltä	Ei samaa eikä erimieltä	Täysin samaa mieltä
	(Place a mark on the scale above)		
-
- 27e Asiakkaan itseluottamus on lisääntynyt.
	Täysin eri mieltä	Ei samaa eikä erimieltä	Täysin samaa mieltä
	(Place a mark on the scale above)		
-
- 27f Asiakkaan motivaatio vuorovaikutukseen on lisääntynyt.
	Täysin eri mieltä	Ei samaa eikä erimieltä	Täysin samaa mieltä
	(Place a mark on the scale above)		
-
- 27g Asiakkaan kokema stressi on vähentynyt.
	Täysin eri mieltä	Ei samaa eikä erimieltä	Täysin samaa mieltä
	(Place a mark on the scale above)		
-
- 28 Millaisia käsityksiä sinulla on koira-avusteisen työskentelyn vaikutuksesta seuraaviin vuorovaikutustaitojen osa-alueisiin?
Kommunikatiivisiin toimintoihin liittyvät havainnot:
-
- 28a Asiakkaan kyky ymmärtää kuulemaansa (esim. ohjeita) on parantunut.
	Täysin eri mieltä	Ei samaa eikä erimieltä	Täysin samaa mieltä
	(Place a mark on the scale above)		
-
- 28b Asiakkaan looginen ajattelu ja päättelykyky on kehittynyt (esim. asiakas ilmaisee ajatuksensa johdonmukaisesti).
	Täysin eri mieltä	Ei samaa eikä erimieltä	Täysin samaa mieltä
	(Place a mark on the scale above)		

28c	Asiakkaan puheilmaisuus on kehittynyt.	Täysin eri mieltä	Ei samaa eikä erimieltä	Täysin samaa mieltä
 (Place a mark on the scale above)				
28d	Asiakkaan kyky osallistua keskusteluihin on parantunut.	Täysin eri mieltä	Ei samaa eikä erimieltä	Täysin samaa mieltä
 (Place a mark on the scale above)				
28e	Asiakkaan luetunymmärtäminen on kehittynyt.	Täysin eri mieltä	Ei samaa eikä erimieltä	Täysin samaa mieltä
 (Place a mark on the scale above)				
28f	Asiakkaan kyky ilmaista itseään kirjoittamalla on parantunut.	Täysin eri mieltä	Ei samaa eikä erimieltä	Täysin samaa mieltä
 (Place a mark on the scale above)				
28g	Asiakkaan kyky käyttäytyä sosiaalisissa tilanteissa niihin sopivalla tavalla on parantunut.	Täysin eri mieltä	Ei samaa eikä erimieltä	Täysin samaa mieltä
 (Place a mark on the scale above)				
29	Millaisia käsityksiä sinulla on koira-avustaisen työskentelyn vaikutuksesta seuraaviin vuorovaikutustaitojen osa-alueisiin? Kognitioon liittyvät havainnot:			
29a	Asiakas kykenee pysymään mukana keskustelun rytmissä paremmin.	Täysin eri mieltä	Ei samaa eikä erimieltä	Täysin samaa mieltä
 (Place a mark on the scale above)				
29b	Asiakkaan kyky pysyä keskustelun aiheessa on parantunut.	Täysin eri mieltä	Ei samaa mieltä eikä eri mieltä	Täysin samaa mieltä
 (Place a mark on the scale above)				
29c	Asiakkaan taito odottaa vuoroaan on kehittynyt.	Täysin ei mieltä	Ei samaa mieltä eikä eri mieltä	Täysin samaa mieltä
 (Place a mark on the scale above)				
29d	Asiakas kykenee kertomaan tapahtumien pääkohdat paremmin.	Täysin eri mieltä	Ei samaa eikä erimieltä	Täysin samaa mieltä
 (Place a mark on the scale above)				
29e	Asiakkaan kyky ymmärtää syy-seuraussuhteita on kehittynyt.	Täysin eri mieltä	Ei samaa eikä erimieltä	Täysin samaa mieltä
 (Place a mark on the scale above)				
29f	Asiakkaan kyky tunnistaa toisten tunnetiloja on kehittynyt.	Täysin eri mieltä	Ei samaa eikä erimieltä	Täysin samaa mieltä
 (Place a mark on the scale above)				

29g Asiakkaan empatiakyky on parantunut.

Täysin eri mieltä Ei samaa mieltä eikä eri mieltä Täysin samaa mieltä

.....

(Place a mark on the scale above)

30 Millaisia käsityksiä sinulla on koira-avusteisen työskentelyn vaikutuksesta seuraaviin vuorovaikutustaitojen osa-alueisiin?
Fyysisiin toimintoihin liittyvät havainnot:

30a Asiakkaan puhe on selkeytynyt.

Täysin eri mieltä Ei samaa eikä eri mieltä Täysin samaa mieltä

.....

(Place a mark on the scale above)

30b Asiakkaan puhe on sujuvoitunut (esim. Asiakkaan änkytysoireet ja epärointi ovat vähentyneet).

Täysin eri mieltä Ei samaa eikä eri mieltä Täysin samaa mieltä

.....

(Place a mark on the scale above)

30c Asiakkaan kyky säädellä äänenkäyttöään on parantunut (esim. Äänen voimakkuus ja korkeus).

Täysin eri mieltä Ei samaa eikä eri mieltä Täysin samaa mieltä

.....

(Place a mark on the scale above)

30d Asiakkaan kuormittuneisuus on vähentynyt.

Täysin eri mieltä Ei samaa eikä eri mieltä Täysin samaa mieltä

.....

(Place a mark on the scale above)

30e Asiakkaan kokema kipu on vähentynyt.

Täysin eri mieltä Ei samaa eikä eri mieltä Täysin samaa mieltä

.....

(Place a mark on the scale above)

Mitä muuta haluat kertoa vuorovaikutustaidoista, joihin koira-avusteisella työskentelyllä on ollut vaikutusta?

31 Kirjoita kolme tavoitetta, joihin olet asiakkaiden kanssa pyrkinyt koira-avusteisessa työskentelyssä.

32 Kerro esimerkki/esimerkkejä, miten olet hyödyntänyt koiran läsnäoloa?

Esimerkki 1.

Esimerkki 2.

Esimerkki 3.

-
- 33 Mitä ajatuksia sinulla on koira-avustaisen työskentelyn käytännöistä? Miten kehittäisit niitä?
-

Palautetta kyselyyn liittyen:
